

Otpornost zajednica pogođenih katastrofom: pregled istraživanja u socijalnom radu

Hajeb, Anahita

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:866634>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Anahita Hajeb

OTPORNOST ZAJEDNICA POGOĐENIH
KATASTROFOM: PREGLED ISTRAŽIVANJA U
SOCIJALNOM RADU

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Anahita Hajeb

**OTPORNOST ZAJEDNICA POGOĐENIH
KATASTROFOM: PREGLED ISTRAŽIVANJA U
SOCIJALNOM RADU**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Ana Opačić

Zagreb, 2023.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1.1 Ključni pojmovi.....	2
1.2 Otpornost zajednica nakon kriza	4
1.3 Uloga socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom	13
2. SUSTAVAN PREGLED ISTRAŽIVANJA.....	19
2.1 Postupak pretraživanja literature i selekcije radova	19
3. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA O OTPORNOSTI ZAJEDNICE....	20
4. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA O ULOZI SOCIJALNOG RADA U RAZVOJU OTPORNOSTI ZAJEDNICA POGOĐENIH KATASTROFOM	41
5. ANALIZA METODOLOŠKE PRAKSE U ISTRAŽIVANJIMA OTPORNOSTI ZAJEDNICE	47
5.1 Kritički osvrt na metodološku praksu	67
6. PREPORUKE I IMPLIKACIJE ZA PRAKSU SOCIJALNOG RADA I DALJNJA ISTRAŽIVANJA	69
7. ZAKLJUČAK	72
POPIS TABLICA.....	73
LITERATURA.....	74

Otpornost zajednica pogođenih katastrofom: pregled istraživanja u socijalnom radu

Sažetak: Ovaj rad ima za svrhu prikazati pregled dosadašnjih istraživanja na temu otpornosti i uloge socijalnog rada u jačanju otpornosti. Rad započinje objašnjavanjem osnovnih (ključnih) pojmova, zatim slijede osvrti na otpornost zajednica nakon kriza i ulogu socijalnih radnika u jačanju otpornosti zajednica nakon kriza, potom je prikazan postupak pretraživanja literature i selekcije radova, rezultati odabranih istraživanja kao i njihova metodologija interpretirani su te su na temelju obrađenih istraživanja izvedeni zaključci. Konačna istraživanja koja su uključena u ovu analizu mogu se podijeliti na istraživanja koja tematski pripadaju Norrisovom modelu otpornosti, istraživanja koja pripadaju Frankenbergerovom modelu otpornosti i istraživanja o ulozi socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom. Rezultati istraživanja koja tematski pripadaju Norrisovom modelu otpornosti potvrđuju da tijekom procesa oporavka zajednice nakon katastrofe ovisi o društvenim vrijednostima, kulturi, etničkoj pripadnosti, religioznosti i zaštitnim čimbenicima pogođene zajednice. Istraživanja također pokazuju da postoji dominantan narativ tijekom procesa oporavka zajednice nakon prirodne katastrofe (preferirani tijekom oporavka) koji se prezentira kroz medije kao muški, autoritaran institucionaliziran glas koji je vjerodostojniji i privilegiran u odnosu na ostatak stanovništva. Istraživanja koja tematski pripadaju Frankenbergerovom modelu otpornosti potvrđuju da ranjivost na različite rizike zajedno doprinosi ukupnoj ranjivosti na katastrofe. Istraživanja identificiraju neke od najznačajnijih čimbenika ranjivosti na prirodne katastrofe: nizak socioekonomski status, niska stopa obrazovanja, niski prihodi i određene demografske karakteristike poput spola. Istraživanja su pokazala da prirodne katastrofe negativno utječu na zdravlje, socijalni kapital, ekonomski kapital, fizički kapital (infrastrukturu) i stope kriminala u pogođenoj zajednici. Iako su u pravilu razvijene zajednice otpornije na prirodne katastrofe od zajednica u razvoju, svaka pogođena zajednica nakon prirodne katastrofe krenuti će se razvijati u smjeru otpornosti ili u smjeru ranjivosti što ovisi o mogućnosti pogođene zajednice da brzo mobilizira što više dostupnih resursa. Rezultati istraživanja uloge socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom identificiraju uloge i intervencije socijalnih radnika na razini zajednica nakon prirodne katastrofe isprepletene s osvrtom na obrazovanje socijalnih radnika. U programu obrazovanja studenata socijalnog rada treba više biti zastupljeno upravljanje prirodnim katastrofama i pružanje socijalnih usluga u uvjetima prirodnih katastrofa. Zbog negativnog stava prema socijalnim radnicima javnost će rjeđe prihvaćati njihovu pomoć u slučaju prirodne katastrofe jer niti javnost niti Vlada nisu upoznati s ulogama socijalnih radnika u kontekstu prirodnih katastrofa.

Ključne riječi: socijalni rad, prirodne katastrofe, otpornost, zajednica

Resilience in the communities affected by a disaster: a systematic review of research in social work

Summary: The purpose of this paper is to present an overview of previous research on the topic of resilience and the role of social work in strengthening resilience. The paper begins with an explanation of basic (key) terms, followed by a review on the resilience of communities after crises and the role of social workers in strengthening the resilience of communities after crises, then the literature search procedure and the selection of papers is presented, the results of the selected research as well as their methodology are interpreted and conclusions are drawn based on the processed research. All included research in this analysis can be divided into research that thematically belongs to Norris' model of resilience, research that belongs to Frankenberger's model of resilience, and research on the role of social work in strengthening the resilience of disaster-affected communities. Research results that thematically belong to Norris' model of resilience confirm that the course of the community recovery process after a disaster depends on social values, culture, ethnicity, religiosity and protective factors of the affected community. Research also shows that there is a dominant narrative during the community recovery process after a natural disaster (preferred course of recovery) that is presented through the media as a male, authoritarian institutionalized voice that is more credible and privileged compared to the rest of the population. Research that thematically belongs to Frankenberger's model of resilience confirms that vulnerability to different risks together contributes to the overall vulnerability to disasters. Research identifies some of the most significant factors of vulnerability to natural disasters: low socioeconomic status, low education rate, low income, and certain demographic characteristics such as gender. Research has shown that natural disasters negatively affect health, social capital, economic capital, physical capital (infrastructure) and crime rates in the affected community. Although, as a rule, developed communities are more resistant to natural disasters than developing communities, any affected community after a natural disaster will start to develop in the direction of resilience or in the direction of vulnerability depending on the ability of the affected community to quickly mobilize as many available resources as possible. The results of the research on the role of social work in strengthening the resilience of disaster-affected communities identify the roles and interventions of social workers at the community level after a natural disaster interwoven with a reference to the education of social workers. In the education program of social work students, the management of natural disasters and the provision of social services in the conditions of natural disasters should be more represented. Due to the negative attitude towards social workers, the public will less often accept their help in the event of a natural disaster, because neither the public nor the government is familiar with the roles of social workers in the context of natural disasters.

Key words: social work, natural disasters, resilience, community

Izjava o izvornosti

Ja, Anahita Hajeb, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Anahita Hajeb, v.r.

Datum: 31. 1. 2023.

UVOD

Prirodne katastrofe sve su češće i intenzivnije u Hrvatskoj i diljem svijeta (potresi, poplave, vulkanske erupcije, požari, tsunamiji, uragani). Iako se prirodne katastrofe događaju zbog djelovanja prirode i bioloških čimbenika (klima, plima, oseka, vjetar...), mnogi ljudi redovito svojim nepažljivim i nemarnim ponašanjem prema prirodi pridonose riziku od nastajanja prirodne katastrofe.

Svaka prirodna katastrofa predstavlja kriznu situaciju i zahtijeva promptno djelovanje svih interventnih timova kako bi se spasilo što više života. U krizi je svaka sekunda presudna. Zato je iznimno važno da interventni timovi jasno, učinkovito i brzo razmjenjuju informacije među sobom, ali i s volonterima. Kada zajednicu pogodi prirodna katastrofa, članovi pogođene zajednice su odjednom pod velikom razinom stresa i u šoku. Važno je napomenuti da je opisana reakcija normalna u nenormalnim okolnostima prirodne katastrofe (Norris i sur., 2008.)

Hoće li pogođena zajednica razviti otpornost ili postati ranjiva ovisi o kapacitetima zajednice (resursima, odnosima u zajednici i kolektivnoj akciji). Ukoliko nakon prirodne katastrofe pogođena zajednica iskoristi sve svoje kapacitete i dostigne razinu funkcioniranja kakva je bila prije nastupanja prirodne katastrofe ili čak dostigne višu razinu funkcioniranja nego prije događaja prirodne katastrofe, tada se zajednica razvila u smjeru otpornosti. Ako zajednica nema dovoljno kapaciteta za adekvatnu prilagodbu i razvoj u smjeru otpornosti, razina funkcioniranja pogođene zajednice postaje niža nego prije nastupanja prirodne katastrofe što zajednicu čini ranjivom. Ranjivost je suprotnost otpornosti. Iz toga proizlazi da zajednice nakon prirodne katastrofe mogu razviti otpornost ili ranjivost. (Frankenberger i sur., 2013.).

Socijalni radnici imaju vodeću ulogu u osnaživanju preživjelih i jačanju kapaciteta otpornosti, pružanju psihosocijalne podrške, povezivanju preživjelih s potrebnim resursima u zajednici ili s ostatkom obitelji i prijateljima, upućivanju drugim stručnjacima, ukoliko za to ima potrebe, i olakšavanju procesa oporavka nakon krizne situacije redovitim praćenjem psihofizičkog stanja preživjelih nakon prestanka neposredne opasnosti.

Kako bismo zaštitili zajednice od prirodnih katastrofa i ostalih kriza, potrebno je educirati socijalne radnike i specijalizirati ih za rad u kriznim situacijama pod visokom

razinom stresa u kratkom vremenskom roku s ljudima koji doživljavaju akutne traumatske reakcije.

Tema i cilj ovog rada je prikazati pregled dosadašnjih istraživanja na temu otpornosti i uloge socijalnog rada u jačanju otpornosti.

U uvodnom dijelu rada objašnjeni su ključni pojmovi te okvir otpornosti i uloga socijalnog rada. U središnjem dijelu rada prikazan je postupak pretraživanja literature i selekcije radova koji su ušli u analizu, analiza rezultata i metodologije odabranih istraživanja. U posljednjem dijelu rada je zaključak i implikacije za buduća istraživanja te za praksu socijalnog rada.

1.1 Ključni pojmovi

Prije nego pređemo na pregled istraživanja u socijalnom radu u kontekstu prirodnih katastrofa, bitno je definirati ključne pojmove, a to su: kriza, katastrofa, otpornost, ranjivost, socijalni rad tijekom prirodnih katastrofa (eng. *disaster social work*) i zeleni socijalni rad. Krize se pojavljuju na individualnoj ili društvenoj razini. Na individualnoj razini predstavljaju povećanu napetost, psihičko opterećenje, izloženost stresu, otežanu orijentaciju u vremenu i prostoru i otežano donošenje odluka. Krize predstavljaju promjenu u uobičajenom funkcioniranju neke osobe ili zajednice. Na društvenoj razini krize su prijeteće okolnosti u političkim, ekonomskim, socijalnim, prirodnim i kulturnim sustavima (Ivanović, 2014.). Kriza ima i svoju subjektivnu dimenzije jer se odnosi na doživljaj ozbiljne prijetnje osnovnoj strukturi ili fundamentalnim vrijednostima i normama nekog sustava koja pod pritiskom vremena i visoko nesigurnim okolnostima zahtijeva donošenje ključnih odluka (Ivanović, 2014.). Dramatična socijalna zbivanja nazivamo krizama (Knežević, 2013.). Kriza uzrokuje prijelazna razdoblja koja završavaju prilagodbom na novu izmijenjenu okolinu (Norris i sur., 2018.). Prema Norris i sur. (2018.), stresori su averzivne (neugodne, nelagodne, frustrirajuće) okolnosti koje ugrožavaju dobrobit ili funkcioniranje pojedinaca, organizacija, susjedstva, zajednice ili društva. Svaki događaj ili svaka pojava koju zajednica doživljava kao stresor vodi do prijelaznog razdoblja tijekom kojeg se zajednica mora prilagoditi na novu izmijenjenu okolinu. (Norris i sur., 2018.). Različiti čimbenici uzimaju se u obzir tijekom procesuiranja stresa. Ti čimbenici su karakteristike stresora, procjena stresora, odgovor na stresor,

učinak stresora i različiti uvjeti koji utječu na odnose između više različitih stresora te, u konačnici, odgovor na doživljeni stres (Norris i sur., 2008.).

Prirodne katastrofe su iznenadne i iznimno prijeteće pojave koje često uključuju ekstremne vremenske uvjete i osjećaj gubitka kontrole kod članova pogođene zajednice. Prirodne katastrofe prate ekonomske krize i valove iseljavanja (García Bazago, 2020., Frančišković - Bilinski, 2022., Frančula, 2020.). Iz razloga što prirodne katastrofe jako opterećuju sve javne i privatne sustave, često su praćene velikim organiziranim domaćim, ali i međunarodnim akcijama pomoći (Alexander, 1993.). Ne postoji konsenzus oko jedinstvene definicije katastrofe, ali zajednički element svih definicija je da su katastrofe neuobičajeni javnozdravstveni događaji koji nadmašuju uobičajene načine suočavanja zajednica sa stresom. Doduše, neki autori, poput Harms, Boddy, Hickey, Hay, Alexander, Briggs, Cooper, Alston, Fronek, Howard, Adamson i Hazeleger smatraju da je pojam „prirodne“ katastrofe poprilično sporan zbog mnogo ljudski izazvanih čimbenika koji doprinose prirodnim katastrofama (Harms i sur., 2020.).

Idealan ishod nakon krize je otpornost koja proizlazi iz korištenja resursa (zaštitnih faktora) koji su učinkoviti u suzbijanju stresora (rizičnih faktora) (Norris i sur., 2018.). Otpornost je proces koji vodi funkcionalnoj prilagodbi na novonastale okolnosti (Norris i sur., 2008.). Zdravo funkcioniranje zajednice ovisi o ravnoteži rizičnih i zaštitnih faktora, odnosno stresora i resursa. Ova ravnoteža može biti poremećena u slučaju prirodnih katastrofa. Za jačanje otpornosti potrebno je povezati članove zajednice kroz razne grupe podrške, kulturne događaje i druga okupljanja (Landau, 2010.). Otpornost podrazumijeva svjesnost određenog problema i posljedična namjera poduzimanja primjerenih aktivnosti na grupnoj i individualnoj razini (Gebhard i sur., 2022.).

Otporne zajednice dijele sljedeće karakteristike (Frankenberger i sur., 2013.):

- sposobnost oporavka od događaja koji predstavlja šok za sustav (zajednicu);
- sposobnost učenja, planiranja i komuniciranja o mogućim teškoćama;
- sposobnost samoinicijativnog organiziranja i samostalnosti u kriznim vremenima; i

- jaku društvenu povezanost koja služi kao "osnovni motor" za odgovor na prirodnu katastrofu.

Ranjivost se odnosi na osjetljivost zajednice na prirodnu katastrofu, dok se otpornost odnosi na kapacitete zajednica da se odupru (izdrže) ili oporave od prirodne katastrofe. Pogođena zajednica može razviti otpornost ili ranjivost ovisno o svojim kapacitetima (Frankenberger i sur., 2013.).

Socijalni rad tijekom prirodnih katastrofa (eng. *disaster social work*) naglašava na koji način katastrofe mogu povećati ranjivost zajednice (Harms i sur., 2020.). Katastrofe mogu stvoriti osjećaj neizvjesnosti, zbunjenosti, mogu utjecati na kognitivne sposobnosti ljudi, ugroziti osjećaj sigurnosti i pojačati intenzitet tugovanja kod odraslih i djece (Harms i sur., 2020.). Prirodne katastrofe mogu na ljudima ostaviti dugotrajne neželjene posljedice po njihovo duševno zdravlje (Harms i sur., 2020.). Iz navedenih je razloga važno razumijevanje i poznavanje procesa tugovanja i njegovog učinka na oporavak ljudi od prirodnih katastrofa (Harms i sur., 2020.). Socijalni radnici specijalizirani za rad u okolnostima prirodnih katastrofa obučeni su ići na mjesto događaja, osnaživati preživjele i pružati podršku preživjelima („The Role of Social Work In Disaster Management“, 2023.). Posljedice prirodnih katastrofa na pojedince i zajednice su raznolike i intenzivne. Socijalni rad tijekom prirodnih katastrofa (eng. *disaster social work*) povezan je sa zelenim socijalnim radom koji naglašava međusobnu ovisnost ljudi (Milić – Babić i sur., 2018.) i prirode. Zeleni socijalni rad uključuje poštivanje svih živih bića kao i njihovo prirodno stanište (Milić – Babić i sur., 2018.).

1.2 Otpornost zajednica nakon kriza

Iz prethodnog poglavlja vidljiva je važnost razvoja pogođene zajednice nakon katastrofe u smjeru otpornosti. Postoji više načina za izgradnju otpornosti zajednica. Oni se mogu svrstati u dvije dimenzije: društvenu i osobnu. Društvenu dimenziju izgradnje otpornosti zajednica čine prosocijalna ponašanja: uključivanje u društvo kroz sudjelovanje u grupama ljudi sa sličnim interesima, sudjelovanje u društvenim aktivnostima i događanjima, dijeljenje svojih osjećaja i razmišljanja s drugim ljudima, pružanje pomoći drugima, prihvaćanje tuđe pomoći, održavanje odnosa sa članovima zajednice, obitelji i prijateljima te upotreba socijalne mreže za poticanje i jačanje

pojedinaca, grupa ljudi, obitelji i zajednice za izgradnju otpornosti. (Busapathumrong, 2013.). Primjerice, nakon šumskih požara i poplava u Australiji, u mnogim su se područjima ljudi okupljali u tzv. „centrima za oporavak“; prihvatnim centrima i drugim društvenim mjestima kako bi dobili podršku od susjeda koji su preživjeli događaj (Rowlands, 2013.).

Osobna se dimenzija odnosi na pojedinca i njegovu sposobnost razvoja otpornosti kroz zadržavanje optimizma prema budućnosti, osmišljavanje vizije o tome kako će budućnost izgledati, postavljanje realnih i ostvarivih ciljeva učeći pritom iz vlastitih pogrešaka, svakodnevno svrhovito djelovanje (ponašanje) usmjereno poduzimanju malih koraka prema dostizanju postavljenih ciljeva, samopouzdanje u vlastite sposobnosti, aktivno suočavanje s teškoćama i posljedicama katastrofe, posvećenost brizi o vlastitom tijelu, unošenje hranjivih obroka i mnogo odmora (Busapathumrong 2013.).

Uzmimo u obzir da, iako se prirodne katastrofe pojedinačno ne mogu nužno povezati s klimatskim promjenama, postoji konsenzus da se učestalost ekstremnih vremenskih događaja (požara, oluja, poplava, uragana) povećala (Mason, 2011.). Ovu tvrdnju podupiru primjeri poput europskog toplinskog vala (2003.), azijskog tsunamija (2004.) i američkog uragana Katrina (2005.) (Mason, 2011.). Zato je važno unaprijed razvijati strateške planove odgovora na katastrofe. Jedan od mogućih načina upravljanja katastrofama ilustrira Busapathumrong (2013.) kroz četiri faze koje pogođene zajednice moraju uzeti u obzir kako bi se lakše oporavile nakon prirodne katastrofe:

Prva faza je faza procjene sigurnosti pojedinca i socijalno – psihološkog stanja, fizičke okoline, socijalnih okolnosti (situacije) i procjena njihova učinka na zajednice i društvo u cjelini.

Glavna aktivnost druge faze upravljanja katastrofama je spašavanje. To se odnosi na spašavanje ljudi iz opasnih okolinskih uvjeta, osiguranje sigurnosti ljudi, mobilizaciju interventnih timova za provedbu akcija spašavanja u pogođenoj zajednici te koordinaciju i provedbu strukturnih mjera među različitim organizacijama.

Treća faza je faza oporavka. Oporavak se potiče i olakšava pružanjem međuljudske podrške usmjerene oporavku svakog pojedinca, pružanju podrške obiteljima i

društvenim sustavima (socijalnim mrežama) za oporavak zajednice, te organizacijska i institucionalna podrška društvu.

Četvrta i posljednja faza upravljanja katastrofama odnosi se na spremnost i razumijevanje pojedinaca, strukture zajednice, uspostavljenih (postojećih) društvenih mreža, društvenih resursa i protokola za hitne slučajeve (Busapathumrong, 2013.). Za oporavak zajednice važna je formalna i neformalna mreža podrške. Ovaj okvir upravljanja katastrofama jača i osnažuje pojedinca, zajednicu i društvo (Busapathumrong, 2013.). Osnaživanje zajednica iznimno je važno, pogotovo u državama koje se još razvijaju jer one teže podnose prirodne katastrofe. Primjerice, tsunami koji je 2004. godine pogodio jugoistočnu Aziju ubio je nevjerojatnih 276 000 ljudi (Norris i sur., 2008.).

Slično Busapathumrongu (2013.), Roberts, (2006.), prema Regehru i suradnicima, (2008.) pak objašnjava tzv. trostruki ABCD model odgovora na katastrofe koji sadrži četiri glavne skupine odgovora sa po tri aktivnosti. Nakon katastrofe prvo u pomoć pristižu ekipe hitne medicinske pomoći i drugi interventni timovi koji procjenjuju stanje, ekološki rizik i opasnost, fizičke i mentalne zdravstvene potrebe preživjelih i njihovo hitno spašavanje. Prvi korak također uključuje procjenu materijalne štete, broja ozlijeđenih, smrtno stradalih, opasnosti za sebe i druge te procjena psihološkog i društvenog funkcioniranja.

Drugi korak odgovora na katastrofu je izgradnja komunikacijske mreže i uspostavljanje odnosa hitnih službi s preživjelim, njihovim obiteljima te zdravstvenim i policijskim osobljem. Ukratko se identificiraju emocionalni, kognitivni, bihevioralni i psihološki uzroci poteškoća i simptoma preživjelih. Problemi se rješavaju ovisno o hitnosti (određuju se prioritetni problemi), koncentracija je usredotočena na trenutnu situaciju i na probleme koji bi mogli predstavljati najveću prijetnju društvenom i psihološkom funkcioniranju.

Treći dio odgovora na katastrofe je provedba krizne intervencije aktivnim slušanjem, informiranjem preživjelih o načinima suočavanja sa stresom, osnaživanje preživjelih, poticaj na korištenje novih, alternativnih načina suočavanja sa stresom, kognitivno restrukturiranje (ispravljanje iskrivljenih ideja i percepcija) te povezivanje s drugim ljudima i grupama podrške.

Posljednji korak čine razvijanje plana naknadne skrbi za mentalno zdravlje, suočavanje sa simptomima traume, osmišljavanje tehnike dugotrajnog oporavka zajednice, praćenje stanja i mogućnost ponovne intervencije (po potrebi) te upućivanje članova zajednica na dostupne resurse (Roberts, 2006., prema Regehr i sur., 2008.)

Pružanje rane psihološke podrške zajednici pod stresom može izbjeći napredovanje akutnih stresnih reakcija u akutni stresni poremećaj te naposljetku u posttraumatski stresni poremećaj (PTSP) i omogućiti ljudima koji proživljavaju teže reakcije da budu identificirani i upućeni relevantnim specijalistima. Primjerice, uslijed potresa u Christchurchu u Novom Zelandu, preživjeli su bili suočeni sa problemom zadovoljavanja fizioloških potreba (manjak hrane, zagađena voda, uništene kuće, manjak sna i nehigijenski uvjeti života), fizičkim izazovima (problemi s disanjem zbog zagađenog zraka) i emocionalnim izazovima (anksioznost, neizvjesnost) (Briggs i sur., 2016.).

Iz prethodnih teorijskih koncepata i primjera očito je da su otpornost i rad u krizama više od pukog zadovoljavanja osnovnih životnih potreba preživjelih. Zajednicu čine otpornom njezini kapaciteti otpornosti. Frankenbergerov model otpornosti (Frankenberger i sur., 2013.) objašnjava da zajednica, u svojem političkom, demografskom, infrastrukturnom, socioekonomskom, okolišnom i povijesnom kontekstu, doživi krizni događaj nakon nastupanja šoka ili stresora. Potom zajednica odgovara na katastrofu na način da mobilizira sve svoje kapacitete otpornosti, koje Frankenberger dijeli na resurse, odnose u zajednici i kolektivnu akciju. Zajednica se može nakon katastrofe krenuti razvijati u smjeru otpornosti ili u smjeru ranjivosti. O tome hoće li se zajednica razvijati u smjeru ranjivosti ili u smjeru otpornosti ovisi o njezinim kapacitetima otpornosti koji se međusobno nadopunjuju i zajednički tvore otpornu zajednicu (Frankenberger i sur., 2013.).

Poremećaj (katastrofa) može doći iznenada ili postepeno, ovisno o vrsti šokova (npr. potresi ili suše) ili dugoročnih stresora (npr. degradacija okoliša, politička nestabilnost, povećanje cijena). Iskustvo pokazuje da je obično lakše mobilizirati resurse za brzo nastupajuće šokove nego sporo nastupajuće šokove i stresore. U procjeni otpornosti važno je priznati da su neki poremećaji idiosinkratični (pogađaju samo određene pojedince ili kućanstva), dok su drugi kovarijantni (pogađaju cijelu populaciju ili

geografsko područje). Također, otpornost na jednu vrstu šoka (npr. suša) ne osigurava otpornost na druge šokove (npr. povećanje cijena hrane, oružani sukobi). Izgradnja otpornosti zahtijeva integrirani pristup i dugoročnu predanost poboljšanju triju kritičnih kapaciteta: apsorbirajući, adaptacijski i transformacijski kapaciteti otpornosti (Frankenberger i sur., 2012.). Zajednica ima apsorbirajuće kapacitete ukoliko ulaže napore da se kriza izbjegne ili ju brzo suzbije (rijetko). Kod adaptacijskih kapaciteta zajednica ulaže napore da se sustav, nakon što bude potresen, vrati u stanje prije krize. Transformacijski kapacitet odnosi se na napore koje zajednica ulaže kako bi djelovala funkcionalnije nego prije krize. Transformacijski kapaciteti pokrivaju mehanizme upravljanja, političke propise, infrastrukturu, neformalne i formalne mehanizme socijalne zaštite koji su dio šireg sustava u koji su zajednice ugrađene.

Prvi dio kapaciteta otpornosti čine ljudski resursi (znanje, vještine rad, vrijeme, obrazovni status, inovativnost, utjecajnost, samopouzdanje), financijski resursi (novac, štednja, ulog, mirovina, stabilni redoviti prihodi), prirodni resursi (zemlja, šuma, voda, zelene površine), fizički resursi (stambene zgrade, kuće, ustanove, skloništa), politički resursi (lokalna dominantna politička ideologija, zastupljenost manjinskih skupina u donošenju odluka, građanska aktivnost) i socijalni kapital. Frankenberger socijalni kapital dijeli na učvršćujući kapital (veze među članovima obitelji, prijateljima i poznicima), premošćujući kapital (veze među različitim zajednicama i skupinama ljudi) i povezujući kapital (dostupnost institucija pojedincima, dijeljenje informacija, resursa i pomoći). Više resursa rezultira većom otpornošću, a više razine apsorpcijskih i adaptivnih sposobnosti proizlaze iz mogućnosti zajednica da pristupe i iskoriste navedene resurse u slučaju prirodne katastrofe (Frankenberger i sur., 2013.). Najranjivije zajednice su one koje su manjkave u jednom ili više od ovih resursa i stoga imaju ograničenu sposobnost apsorpiranja negativnih posljedica prirodnih katastrofa. Primjerice, označavanje sposobnosti Portorikanaca da toleriraju nesreću i patnju „otpornom“ dalo je ljudima lažan osjećaj nade i ponudilo Vladi izgovor da odgodi ili nepravedno podijeli pomoć (Serrano – Garcia, 2020.).

Odnosi u zajednici čine drugu skupinu kapaciteta otpornosti. Oni su načini kako ljudi reagiraju i kako se ljudi odnose prema problemu i međusobno jedni prema drugima. Za ovu skupinu kapaciteta otpornosti važni su pripremljenost (pravovremeno,

relevantno i točno pružanje informacija, rani sustavi alarmiranja, percepcija rizika, stavovi prema riziku i mjere opreza prema riziku), fleksibilnost i reakcija (odgovornost nadležnih ustanova, socijalna zaštita, aktiviranje zaštitnih mehanizama), učenje i inovacije (razmišljanje „izvan okvira“, učenje iz pogrešaka, usvajanje novih znanja i modificiranje postojećih znanja i iskustava), spontano samoorganiziranje (u slučaju katastrofa je apsorbirajući kapacitet i omogućuje kolektivnu akciju), različitost postupanja (mogućnost različitih načina djelovanja u smjeru otpornosti, fleksibilnost, postojanje alternativnih mogućnosti, varijacija, laka međusobna zamjenjivost tih mogućnosti), inkluzija (pravo svih skupina ljudi, posebno manjinskih, na različito i vlastito mišljenje, skrb za različite skupine ljudi, suzbijanje odnosa moći) i aspiracije (pogled na budućnost nakon katastrofe i težnja ili ulaganje da se ta budućnost ostvari) (Frankenberger i sur., 2013.).

Treća i posljednja sastavnica kapaciteta otpornosti je kolektivna akcija. Kolektivna akcija sastoji se od smanjenja rizika kroz rane sustave alarmiranja, prevencije rizika i provedbe protokola u slučaju kriznih situacija, upravljanja sukobima kroz medijaciju, posredovanja i provođenja mjera za suzbijanje sukoba među različitim društvenim skupinama, socijalne zaštite ugroženih građana, pružanja socijalnih usluga (novčanih i nematerijalnih) i menadžmenta javnim i prirodnim dobrima, komunikacije s javnosti i donošenja odluka uzevši u obzir opće dobro. Kolektivna akcija podrazumijeva provođenje konkretnih mjera, politika i praksi (uspostava i održavanje cestovne infrastrukture, opskrbe vodom, strujom, dostupnost zdravstvenih usluga, dostupnost obrazovanja) koje su rezultat odnosa u zajednici. Odnosi u zajednici čine procesnu dimenziju načina kako na problem reagiraju pojedinci, grupe i zajednica u cjelini te kako se članovi zajednice odnose jedni prema drugima (Frankenberger, 2013.).

Otporne zajednice moći će zadovoljiti potrebe svojih članova za sigurnošću hrane; osigurat će pristup odgovarajućoj prehrani; imat će zaštićen okoliš; imat će sigurnost redovitih prihoda i zdravstvenu sigurnost; moći će školovati svoju djecu; te će moći sudjelovati u širim socioekonomskim procesima koji utječu na živote njihovih članova. Ranjive zajednice doživljavaju nedostatke ili visok rizik od nedostataka u ovim aspektima (Frankenberger i sur., 2013.). Iz gore navedenog proizlazi da se koncepti ranjivosti i otpornosti zajednice trebaju promatrati kao procesi, a ne kao statična stanja.

Slično kao i Frankenger, Norris i suradnici (2008.) identificirali su četiri skupine umreženih resursa na temelju pregleda literature. Prema Norrisu (2008.), otpornost zajednice sastoji se od skupa umreženih adaptivnih kapaciteta. Otpornost počiva i na samim resursima i na dinamičkim atributima tih resursa (robustnost, redundantnost, brzina). Otpornost ovisi o tome koliko su resursi robusni odnosno otporni na uništenje, koliko je višak resursa u zajednici (zasićenost resursima) i koliko se brzo resursi mogu aktivirati, odnosno iskoristiti.

Prvi resurs zajednice koji određuje njezinu otpornost ili ranjivost je ekonomski razvoj. U ekonomski razvoj ulaze razina raznolikosti ekonomskih resursa, pravednost raspodjele resursa i pravednost rizika (osjetljivosti na opasnosti). Bell (2021) je jasno utvrdio kako je koronakriza najviše pogodila afroameričko stanovništvo, a dodatno su sukobi eskalirali kada se dogodilo rasističko policijsko nasilje te ubojstvo Georgea Floyd pred očima čitavog svijeta. (Bell, 2021.).

Nadalje, istraživanja su pokazala da prirodne katastrofe teže podnose osobe u nižem socioekonomskom statusu i zemlje u razvoju.

Također, siromašnije zemlje imaju veće stope smrti i imovinske štete od bogatijih zemalja i teže mobiliziraju sustave podrške nakon katastrofe. Nakon prirodne katastrofe generalno je pravilo da pomoć i podrška prvo idu najugroženijim osobama. Siromašniji slojevi društva, žene i stariji ljudi su posebno ranjivi (Mason, 2011.). Na primjer, azijski tsunami imao je nesrazmjern utjecaj na žene u toj regiji. Nadalje, većina smrtno stradalih u požarima u Australiji bila je u dobi od 65 godina i više (Mason, 2011.).

Iduća identificirana skupina resursa je društveni kapital. Osnovna ideja društvenog kapitala je da pojedinci ulažu, pristupaju i koriste resurse ugrađene u društvene mreže kako bi im se uloženo vratilo u slučaju potrebe. Primjerice, povezanost s mjestom važna je za pripremljenost djece i mladih na iskustvo, oporavak i otpornost na katastrofe. Tijekom katastrofe, oštećenja, uništenja važnih mjesta (kuća, škola, radnih mjesta, gradova) i premještanje s važnih mjesta mogu izazvati osjećaje tugovanja i druge značajne emocionalne, fizičke i društvene teškoće. Nakon katastrofe, privrženost postojećim mjestima kao i privrženost novim mjestima mogu pomoći u oporavku djece i mladih i ojačati njihovu otpornost u budućnosti (Scannell i sur.,

2016.). Jedan dio društvenog kapitala je prisutnost međuorganizacijskih mreža koje karakteriziraju recipročne veze, često podržavajuće interakcije, preklapanje s drugim mrežama, sposobnost formiranja novih udruga i procese suradničkog odlučivanja. Ovaj trend zahtijeva umrežene, a ne hijerarhijske sustave za odgovor na katastrofe. Unatoč mnogim vrlinama gustih mreža, one su također složenije i stoga neizvjesnije. Učinkovitost gustih mreža zapravo može smanjiti otpornost jer ako je čvorište ugroženo, cijeli sustav pada. Sustavi će biti vrlo ranjivi ako je razina društvenog kapitala u zajednici niska (Norris i sur., 2008.).

Društvena podrška dio je skupine resursa društvenog kapitala, a odnosi se na društvene interakcije koje pojedincima pružaju stvarnu pomoć i ugrađuju ih u mrežu društvenih odnosa za koje se smatra da su pune ljubavi, brižne i dostupne u vrijeme potrebe (Norris i sur., 2008.). Istraživanje o socijalnoj podršci (Norris i sur., 2008.) razlikuje "primljenu podršku" (stvarno primanje pomoći) i "percipiranu podršku" (vjerovanje da će pomoć biti dostupna ako je potrebna) (Norris i sur., 2008.). Druga važna funkcija socijalne podrške je društveni utjecaj. U hitnim slučajevima ljudi traže slične osobe da im pomognu u donošenju odluka o primjerenom ponašanju. Društveni kapital sastoji se također od sudjelovanja građana, a ono uključuje angažman članova zajednice u formalnim organizacijama, uključujući vjerske organizacije, školske i građanske udruge, dobrosusjedske odnose i grupe za samopomoć (Perkins i sur., 2002., Wandersman, 2000., prema Norris i sur., 2008.). Također je važan osjećaj zajedništva (pripadanja zajednici). Osjećaj zajedništva stvara se povezivanjem, povjerenjem i osjećajem pripadnosti s drugim članovima zajednice (Perkins i sur. 2002., prema Norris i sur., 2008.). Ono uključuje dijeljenje međusobnih briga i vjeru u zajedničke vrijednosti.

Posljednju identificiranu skupinu resursa čini međusobna komunikacija i dijeljenje informacija. Informacije i komunikacija postaju vitalne u hitnim slučajevima. Ljudi trebaju točne i brze informacije o opasnostima i mogućnostima ponašanja. Informacije u slučaju prirodne katastrofe moraju biti točne, precizne, provjerene, vjerodostojne (iz vjerodostojnih izvora), plasirane u javnost brzo i pravilno putem odgovornih medija i komunikacijskih infrastruktura te moraju biti lako dostupne. Dobra komunikacija, jasno strukturirane uloge, odgovornosti i autentično vodstvo ključni su za otpornost zajednica i kapacitete otpornosti zajednica. Posljednja stavka ove skupine resursa je

prisutnost zajedničkih (službenih) narativa koji iskustvu daju zajedničko značenje i svrhu. Primjerice, službeni narativ dužan je prepoznati da je uragan Katrina u SAD – u kod različitih skupina ljudi prouzročio različite teškoće (Mason, 2011.). Istraživanja pokazuju višu razinu uznemirenosti i posttraumatskog stresa u zajednicama bez prisustva zajedničkog narativa (Norris i sur., 2008.). Primjerice, Black Lives Matter inicijativa ima internetsku stranicu na kojoj se dijele videozapisi s prosvjeda, vijesti pisane iz perspektive aktivista o slučajevima rasistički uvjetovane policijske brutalnosti u prošlosti i informacije o drugim kulturnim programima relevantnim za Afroamerikance (Gebhard i sur., 2022.). Njihov sadržaj napisali su aktivisti crne rase za informiranje zajednica Afroamerikanaca, osiguravajući da narativ ne preoblikuju skupine koje nemaju istu zajedničku povijest. Ova internetska stranica poslužila je kao važan prostor za objavljivanje obavijesti i arhivski tisak priopćenja vezanih uz slučajeve rasistički uvjetovane policijske brutalnosti. Prostor koji čuvaju kolektivno sjećanje zajednice na katastrofu imaju potencijal podržati otpornost te zajednice generacijama (Gebhard i sur., 2022.).

Slično kao i Norris, Landau (2010.) u svojem modelu objašnjava važnost međusobne povezanosti različitih sustava za otpornost cjelokupne zajednice. Landauov tzv. LINC model razvio se iz tranzicijske obiteljske terapije koja se temelji na ideji da su pojedinci, obitelji i zajednice intrinzično zdravi i kompetentni, iako im je normalno funkcioniranje poremećeno traumom, gubitkom i stresom. Uklanja osjećaj krivnje i srama, vraćajući osjećaj sposobnosti i nade. Pomaže obiteljima da prepoznaju i promijene svoje međugeneracijske obrasce. Temeljna filozofija LINC modela je da izgradnja osjećaja kontinuiteta iz prošlosti u budućnost pomaže ljudima da upravljaju sadašnjošću s većom sviješću o svojim izborima (Landau, 2010.). Uloga povezanosti u zaštiti od ranjivosti ilustrirana je u dva istraživanja: jednog sa ženama koje posjećuju kliniku za spolno prenosive bolesti u usporedbi sa ženama u društvenom centru (mjesnom odboru), a druga sa adolescentima koji posjećuju kliniku za mentalno zdravlje. Sve tri populacije pokazale su da su poznavanje priča o djedovima i bakama ili prabakama i česti mjesečni kontakti s članovima šire obitelji snažno povezani s nižim razinama promiskuiteta (Landau, 2010.). Nadalje, poznavanje bilo koje priče, čak i ako sadrži teme ranjivosti, štiti više od nepoznavanja nikakve priče. Ovi nalazi sugeriraju da sposobnost oslanjanja na otpornost prošlih generacija pomaže ljudima da

se međusobno povežu. Zatim mogu donositi informirane odluke o tome kamo ići i kako tamo stići. Zaključno, LINC model temelji se na jačanju otpornosti kroz povezivanje različitih sustava (biološkog, individualnog, društvenog, kulturološkog, političkog i ekonomskog) i stvaranje osjećaja kontinuiteta od prošlosti prema budućnost kako bi pojedinci, obitelji i zajednice bile otpornije u sadašnjosti (Landau, 2010.).

1.3 Uloga socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom

Otpornost na i oporavak od prirodnih katastrofa važniji su nego ikad. Pred socijalnim radnicima (Mason, 2011.), je izazov pružiti korisnicima resurse za oporavak nakon prirodne katastrofe i olakšati izgradnju otpornosti ili jačanje postojeće otpornosti. Upravo su iz tih razloga (kako bi se lakše snalazili u uvjetima katastrofa) praktičari i akademici socijalnog rada iz Australije i Novog Zelanda okupili su se 2016. godine i osnovali mrežu „*Social Work Disaster Network*“ (Harms i sur., 2020.).

Nema sumnje da socijalni radnici igraju važnu ulogu u svim fazama upravljanja katastrofama (Sim i sur., 2013.) putem intervencija na mikro-, mezo- i makro - razini (Sim i sur., 2013.) koje pomažu u rješavanju potreba ranjivih skupina ljudi pogođenih katastrofama tijekom faze odgovora na njih (Sim i sur., 2013.)

Usred različitih neizvjesnosti, prijetnji i rizika, socijalni radnici imaju mogućnost preuzeti vodeću ulogu u osnaživanju zajednice, upravljanju neizvjesnošću kako bi anksioznost prerasla u nadu i poticanju održivih rješenja. Socijalni rad je dobro pozicioniran održati optimizam i nadu zajednice. Uloga socijalnih radnika je aktivno osnaživati zajednicu i olakšavati komunikaciju s predstavničkim tijelima (donositeljima odluka). Socijalni radnici moraju ostati mirni, strpljivi i nepristrani kako bi zajednici bili izvor nade, a ne tjeskobe. Primjerice, kineski socijalni radnici činili su sve što su mogli da doprinesu oporavku nakon katastrofe i neumornom spašavanju ljudi (Sim i sur., 2013.). U tom smjeru potrebno je podučavati studente socijalnog rada. Važnost obrazovanja također dokazuje primjer kineskih socijalnih radnika koji su bili loše pripremljeni i neobučeni kada je potres pogodio provinciju Sichuan u Kini. Međutim, u Kini tek treba nastati sustavno obrazovanje o socijalnom radu u slučaju katastrofa (Sim i sur., 2013.).

Cilj pregleda literature kojeg su izradili Harms i sur. 2020. godine je je utvrditi opseg, raspon i prirodu objavljene literature koja se do danas odnosi na istraživanje socijalnog rada u kontekstu katastrofa, identificirati implikacije za trenutnu praksu i predložiti buduću agendu istraživanja. Analizirano je ukupno 38 članaka.

Ovaj opsežni pregled literature je utvrdio da postoji niz radova o socijalnom radu usmjerenih na katastrofe koja primarno ispituje intervencije socijalnog rada, učinke katastrofa i obrazovanje socijalnih radnika. Iz ove je literature vidljivo da profesija socijalnog rada može igrati integralnu ulogu u odgovoru na katastrofe na različitim razinama (mikro, mezo i makro) kako bi se smanjili štetni učinci i potaknuo oporavak.

Od 15 članaka koji se fokusiraju na intervencije socijalnog rada: pet govori o psihosocijalnoj skrbi i terapiji (Becker, 2009; Bell, 2008; Benson i sur., 2016; Cooper i sur., 2018; Hickson i Lehmann, 2014); pet članaka usredotočeno je na pružanje pomoći (Alipour et al., 2015; Dominelli, 2014, 2015; Drolet et al., 2018; Kulkarni i sur., 2008); još četiri se bave grupnim radom (Huang i Wong, 2013; Larson i sur., 2015; Powell i Leytham, 2014; Tudor i sur., 2015); a jedan članak ispituje rad u zajednici (Tudor i sur., 2015). Nalazi ovih istraživanja istaknuli su važnost psihosocijalne skrbi, procjene, vođenja slučaja i savjetovanja u odgovoru na potrebe mentalnog zdravlja i dobrobiti pojedinaca nakon katastrofe (Becker, 2009; Bell, 2008; Hickson i Lehmann, 2014). Upravljanje individualnim slučajevima tijekom katastrofa uključuje identifikaciju, procjenu, planiranje, povezivanje, praćenje i zagovaranje preživjelih korisnika, pri čemu je koordinacija ključni element uspješnog odgovora (Bell, 2008.).

Mnogi od ovih članaka istaknuli su učinke katastrofa na ljude i zajednice, osobito u vezi s ishodima mentalnog zdravlja, tugom i gubitkom (Chae i sur., 2005.; Doostgharin, 2009.; First i sur., 2018.; Harms i sur., 2015; Huang i Wong, 2013; Kreuger i Stretch, 2003; Lemieux i sur., 2010; Plummer i sur., 2008; Tosone i sur., 2016). Negativni učinci na mentalno zdravlje poput komplikacija u procesu tugovanja i gubitka povezani s iskustvom katastrofe bili su uobičajeni za preživjele u svim ovim istraživanjima. U literaturi se opisuje kako marginalizirane skupine ljudi doživljavaju više negativnih posljedica katastrofa (Drolet i sur., 2018.; Fogel, 2017.; Pentaraki, 2013.). Nadalje, u dijelu literature se ističe kako čimbenici kao što su društvena

povezanost, posebno kada je u pitanju kultura, društveni kapital i osjećaj pripadnosti, olakšavaju doživljaj štetnih učinaka katastrofa na ljude i zajednice (Dominelli, 2014.; Hawkins i Maurer, 2010.; Liu i Mishna, 2014.; Marlowe, 2015.). Devet članaka ispituje učinke katastrofa (Alipour et al., 2015; Bell, 2008; Chae et al., 2005; Doostgharin, 2009; First et al., 2018; Harms et al., 2015; Kreuger i Stretch, 2003; Prost i sur., 2018). Od devet članaka koji opisuju učinke nakon katastrofe, šest se članaka usredotočuje na psihološke učinke (Chae et al., 2005; Doostgharin, 2009; First et al., 2018; Harms et al., 2015; Kreuger i Stretch, 2003; Prost et al., 2018), a tri se usredotočuju na društvene učinke i fizičke učinke (Chae et al., 2005; Doostgharin, 2009; Huang i Wong, 2013). Osam članaka ispituje čimbenike koji smanjuju negativne učinke katastrofa na ljude: četiri identificiraju društvenu povezanost kao čimbenik (Drolet et al., 2018; Hawkins i Maurer, 2010; Liu i Mishna, 2014; Marlowe, 2015); još tri identificiraju viši socioekonomski status kao čimbenik (Alipour i sur., 2015; Kulkarni i sur., 2008; Pentaraki, 2013); tri komentiraju politiku rekonstrukcije, oporavka i odgovora nakon katastrofe kao čimbenike koji smanjuju negativne učinke katastrofa na ljude (Alipour et al., 2015; Kulkarni i sur., 2008.; Pentaraki, 2013); a jedan naglašava posrednički učinak stupnja izloženosti katastrofi (Kreuger i Stretch, 2003.).

Od 10 članaka usredotočenih na izazove socijalnog rada u katastrofama i važnost obrazovanja u tim područjima (Bell, 2008., Benson i sur., 2016., Hickson i Lehmann, 2014., Huang i sur., 2014., Lemieux i sur., 2010., Rock i Corbin, 2007., Tang i Cheung, 2007. Tosone i sur., 2015., Vickers i Dominelli, 2015., Plummer i sur., 2008.), 3 komentiraju važnost i ulogu obrazovanja u pripremi socijalnih radnika za rad tijekom katastrofa (Benson i sur., 2016., Rock i Corbin, 2007., Vickers i Dominelli, 2015.), pet članaka komentira izazove s kojima se susreću socijalni radnici u praksi (Bell, 2008., Hickson i Lehmann, 2014., Huang i sur., 2014., Sim i sur., 2013., Tosone i sur., 2015.) i četiri komentiraju izazove s kojima se studenti susreću (Lemieux i sur., 2010., Plummer i sur., 2008., Rock i Corbin, 2007., Tang i Cheung, 2007.). Praksa socijalnog rada tijekom katastrofa može biti posebno izazovna, jer kontekst katastrofe karakterizira trauma, tuga i kaos. Utjecaji na socijalne radnike mogu se pogoršati kada nisu upoznati s geografskim područjem, pozadinom i iskustvima stanovnika pogođenih katastrofom, detaljima katastrofe, lokalnom kulturom i društvenim

mrežama te dostupnim resursima (Bell, 2008; Hickson i Lehmann, 2014). Nadalje, socijalni radnici mogu se suočiti s izazovima u vezi s nedostatkom podrške i nadzora, koordinacije među službama, iskustva i znanja o radu povezanom s katastrofama, što dodatno komplicira karakteristično okruženje katastrofe koje se brzo mijenja i nizak profesionalni status (priznanje javnosti) socijalnog rada (Huang i sur., 2014., Sim i sur., 2013). Takvi izazovi mogu značiti da rad u katastrofama nepovoljno utječe na dobrobit socijalnih radnika (Hickson i Lehmann, 2014; Huang i sur., 2014; Sim i sur., 2013, prema Harms i sur., 2020.).

Prema Nuttman i Sternberg (2016.) socijalni radnici trebaju:

1. biti osposobljeni za rad u hitnim slučajevima - za objavljivanje tragičnih vijesti, praćenje protokola, procjenu, evaluaciju i intervenciju, uz visoku razinu ovladavanja zadacima i funkcioniranja. Socijalni rad u hitnim slučajevima može uključivati: uvježbavanje simulacija hitnih situacija i uvježbavanje potrebnih vještina (dobivanje relevantnih informacija, lociranje ranjivih sfera), raspoređivanje osoblja potrebnog za svaku sferu zasebno i za sve sfere zajedno, te pružanje odgovora kroz intervencije smirivanja (osiguravanje osnovnih potreba, tehnike disanja)
2. biti fleksibilni u pogledu stilova rada i radnih situacija, te biti u stanju brzo 'mijenjati brzine' od rutinskih situacija do hitnih stanja, traume i gubitka; od akutnih do kroničnih situacija; iz uloge profesionalca u ulogu člana obitelji i obrnuto;
3. biti prisutni i naučiti koristiti pozitivne aspekte pojedine situacije za poticanje rasta i otpornosti;
4. biti u stanju prepoznati važnost intervencije izvan pojedinačne razine, te udružiti profesionalne i paraprofesionalne resurse;
5. biti sposobni raditi kao dio multidisciplinarnog tima, stvarati i prihvaćati partnerstva izvan poznatih kolega i stručnjaka;
6. biti svjesni i spremni nositi se s vlastitim anksioznim reakcijama i poremećenim osobnim funkcioniranjem, prepoznati kada nisu sposobni za rad ili za druge ljude (postavljanje granica);
7. stvarati sfere samozbrinjavanja (brige o sebi) dobivanjem stručne podrške od strane ravnatelja odjela, voditelja timova, socijalnih i lokalnih službi te iz osobnih socijalnih

mreža (obitelj, prijatelji); ako je potrebno, ponuditi odlazak na psihoterapiju i samim socijalnim radnicima; i

8. javno primijetiti stručne intervencije i aktivnosti koje će dovesti do stručnog i društvenog priznanja djelovanja u izvanrednim situacijama (Nuttman i Sternberg, 2016.).

Intervencije socijalnih radnika u radu sa skupinom bubrežnih bolesnika ovisnih o dijalizi privremeno evakuiranih iz Christchurcha nakon potresa u veljači 2011. koji je teško oštetio infrastrukturu tog grada pokazale su da su socijalni radnici dobro pripremljeni pomoći ranjivom stanovništvu u situacijama katastrofe (Stewardson i sur., 2016.). Socijalni radnici su vješti u suradnji, umrežavanju, posredovanju, slušanju i zagovaranju prava pojedinaca i skupina ljudi. Priprema i planiranje suočavanja s prirodnim katastrofama ključne su za jačanje otpornosti pojedinca i zajednice. Socijalni radnici zaposleni u bolnici na Zavodu za hemodijalizu surađivali su s civilnom zaštitom.

S druge strane, mladi kineski socijalni radnici našli su se u vrlo izazovnoj situaciji nakon potresa zbog lošeg profesionalnog priznanja, teških uvjeta rada, nejasnih uputa, plitkog obrazovanja na temu katastrofa i ograničene podrške. Lokalna kineska Vlada i lokalno stanovništvo nisu znali što profesija može ponuditi zbog općeg neznanja o struci socijalnog rada (Ku i sur., 2009., prema Sim i sur., 2013.).

Slično kao i u Novom Zelandu, prirodne katastrofe u Australiji pak su ojačale razumijevanje utjecaja katastrofe na pojedince, obitelji i zajednice. Uočena je ključna važnost reakcije socijalnih radnika duž kontinuuma od hitnog odgovora na prirodnu katastrofu do dugoročnog oporavka, procjene i kontinuiranog planiranja. Potiče se stalni dijalog između svih razina vlasti i nevladinog sektora. Stoga se u australskim planovima oporavka od katastrofe zagovara niz intervencija, od prve psihosocijalne pomoći, pružanja potpore i procjene, upravljanja ranjivim skupinama ljudi, psihološke podrške pružateljima usluga, kliničkog liječenja specifičnih poremećaja uključujući dugoročne intervencije i niza intervencija na razini zajednice. Edukacija i savjetovanje pružatelja usluga, žrtvi i zajednice bitna su osnova za ove intervencije, koje se pružaju u kontekstu prepoznavanja ljudske patnje i snaga (Raphael, 2005. prema Rowlands, 2013.). Indirektne intervencije uključuju formalne i neformalne susrete unutar

zajednice poput raznih grupa podrške, kreativnih grupa koje potiču članove da se bave prozom, poezijom, umjetnošću, glazbom i slično, a sve u svrhu olakšavanja okupljanja ljudi, dijeljenja iskustava i razgovaranja o planovima i nadama za budućnost. Sustav socijalne skrbi na državnoj razini također može pružiti pomoć, kao što je hrana, odjeća, privremeni smještaj ili financijska pomoć uključujući troškove bitnih strukturalnih popravaka (Rowlands, 2013.). Uloga socijalnih radnika također je pružiti podršku stanovnicima koji se vrata u svoj grad pri povezivanju s ustanovama i ostvarivanju prava na usluge koje su im potrebne kako bi se što prije vratili uobičajenom svakodnevnom životu.

Svrha ovog rada je prikazati pregled objavljene i aktualne literature iz područja otpornosti zajednica i prirodnih katastrofa u kontekstu profesije socijalnog rada, analizirati istraživanja obzirom na sadržaj i obzirom na njihovu metodološku praksu i naposljetku na temelju analiziranih istraživanja dati preporuke i implikacije za praksu socijalnog rada i daljnja istraživanja. Analizirano je ukupno 27 istraživanja. Ovaj pregled literature je važan izvor aktualnih informacija obzirom na činjenicu da su prirodne katastrofe sve češće diljem svijeta te može poslužiti kao orijentir za buduća istraživanja u području prirodnih katastrofa i otpornosti zajednica.

Slijedeća poglavlja ovog pregleda istraživanja u socijalnom radu na temu katastrofa i otpornosti zajednica pogođenih katastrofom prikazuju postupak pretraživanja literature i selekcije radova, interpretaciju rezultata i metodologije odabranih istraživanja te njihove zaključke.

2. SUSTAVAN PREGLED ISTRAŽIVANJA

2.1 Postupak pretraživanja literature i selekcije radova

Za pretraživanje literature korištena je baza podataka Web of Science. Literatura je analizirana po temama: *disaster AND resilience*. Dobiveno je ukupno 10 399 radova. Radovi su filtrirani prema poljima istraživanja (*research areas*) gdje je kao polje istraživanja unesen socijalni rad (*social work*), a jezik isključivo engleski. Takvim filtriranjem radova dobivena je ukupno 141 bibliografska jedinica (N = 141).

Kod svih 141 istraživanja identificirana je vrsta rada (empirijsko istraživanje, pregledni rad ili se ne može utvrditi) i cilj te se takvom kategorizacijom suzio izbor na 27 (N = 27) empirijskih istraživanja o katastrofama, otpornosti ili ulozi socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom. Tih 27 istraživanja grupirano je u dvije kategorije: istraživanja koja specifično za cilj imaju istražiti ulogu socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom (N = 5) i istraživanja koja za cilj imaju istražiti općenito otpornost zajednica (N = 22). Sva empirijska istraživanja (N = 27) analizirana su na razini metodologije i na razini sadržaja rezultata istraživanja, i to prema unaprijed pripremljenoj matrici čija će interpretacija i zaključci biti predstavljena niže u ovom radu.

3. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA O OTPORNOSTI ZAJEDNICE

U tablici 3.1. prikazana su istraživanja o otpornosti zajednica u istraživačkom području socijalnog rada (N = 22) koja su analizirana na razini sadržaja rezultata istraživanja.

Tablica 3.1. Analitička tablica sadržaja istraživanja o otpornosti zajednica

Referenca	Cilj / Hipoteze / Istraživačka pitanja	Rezultati kao odgovor na cilj
Fernando G. A. (2012.) Bloodied but unbowed: resilience examined in a South asian community. <i>American Journal of Orthopsychiatry</i>. 2012 Jul;82(3):367-75. doi: 10.1111/j.1939-0025.2012.01163.	Cilj ovog istraživanja je istražiti konstrukt otpornosti u zajednici koja je iskusila dugotrajne teške nesreće (oružani sukobi prije 25 g. i tsunami 2004. g.).	Iako su neki elementi otpornosti zajednički među etnokulturnim skupinama, drugi se razlikuju po etničkoj skupini. Čini se da su razlike u istoj mjeri rezultat vrste izloženosti traumi (tsunami, rat ili oboje) kao i rezultat raličitih kultura među sudionicima. Mnoge komponente otpornosti prepoznate su u zapadnom shvaćanju otpornosti, ali identificirane su dvije kulturološki jedinstvene komponente: snažnu volju koja je povezana s religijom, vjerovanjem u karmu i psihosocijalnom zahvalnošću. Komponente otpornosti u Šri Lanki mogu se podijeliti na individualne karakteristike, duhovna ili religijska uvjerenja i društvene čimbenike.
Azam, G., Huda, M., Bhuiyan, M. A. H., Mohinuzzaman, M., Bodrud – Doza, M., Didar-Ul Islam, S. M. (2021.) Climate Change and Natural Hazards Vulnerability of Char Land (Bar Land) Communities of Bangladesh: Application of the Livelihood Vulnerability Index (LVI). <i>Global Social Welfare</i> 8, 93–105. doi: 10.1007/s40609-019-00148-1	Istražiti stupanj ranjivosti i prilagodljivosti prirodnim opasnostima u ruralnim zajednicama Bangladeša	Oko 50% kućanstava tvrdi da barem jedan član kućanstva nije završio osnovno školovanje (ili je morao barem mjesec dana izostati iz škole) zbog bolesti. 13.3% kućanstava tvrde da je bar jedan član kućanstva zaražen prenosivom zaraznom bolešću poput tuberkuloze i proljeva. Samo 9.4% kućanstava nema sanitarni čvor. Ranjivost u smislu hrane je visoka zbog slabo plodne zemlje. Oko 21% kućanstava ima dovoljno zaliha hrane za idućih godinu dana zahvaljujući vlastitim plodovima zemlje. 61.3% kućanstava nemaj televizor, 93% kućanstava nema nikakvu edukaciju o upravljanju katastrofama ili prilagodbi na klimatske promjene.

		<p>Ranjivost na različite rizike zajedno doprinosi ukupnoj ranjivosti na prirodne katastrofe.</p> <p>Zaključno, okrug Kazipur je umjereno ranjiv na prirodne opasnosti i prirodne katastrofe obzirom na prirodni kapital (zemlja, šuma, voda, nestabilna klima i prirodne katastrofe).</p> <p>U demografskom smislu, Kazipur je također ranjiv okrug gdje se ne njeguju društveni odnosi i povezanost među stanovnicima okruga. Naime, gotovo četvrtinu kućanstava vode žene (23.3%), a žene su općenito ranjivije od muškaraca.</p> <p>50% kućanstava nikada nije primilo pomoć od svojih susjeda, a čak 57.3% kućanstava je izjavilo kako ne pomažu svojim susjedima.</p> <p>Financijski kapital je najranjiviji. Općenito su stanovnici vrlo siromašni što ih čini ranjivijima od drugih na svaki oblik prirodne opasnosti i katastrofe. 81% kućanstava živi od prihoda stečenih iz poljoprivrednih djelatnosti. 36.6% kućanstava imaju dugove koje moraju otplatiti. Opći prihodi zajednice su niski što doprinosi ranjivosti. Nadalje, nedostaje financijskih institucija koje bi pružale podršku lokalnom stanovništvu. 60% kućanstava nema pristup niti jednoj financijskoj ustanovi. Ona kućanstva čiji član(ovi) rade u inozemstvu ili u gradu nešto su manje ranjivi na prirodne katastrofe. 70% kućanstava, koji nemaju mogućnost raditi izvan sela ili države, vrlo su ranjivi u smislu financijskog kapitala (stabilnih redovitih i dovoljnih financijskih primanja).</p> <p>U smislu fizičkog kapitala (infrastrukture) okrug Kazipur nije toliko ranjiv na prirodne katastrofe. Škole se koriste na razne načine, ne samo kao obrazovno – odgojne ustanove, ljudi pronalaze sklonište na nasipima pored brana u slučaju poplava, struja je osigurana putem solarnih panela. Iako 36.7% populacije nema struju, Vlada surađuje s nevladinim sektorom kako bi riješila tu situaciju.</p>
--	--	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

		Stanovnici na margini su dodatno ranjivi jer nemaju pristup Vladinim uslugama.
<p>Amir Zal, W. (2019). Community reconstruction orientation by victims of the disaster of a post-monsoon flood in Malaysia. <i>International Social Work</i>, 62(2), 829–848. doi: 10.1177/0020872817746224</p>	<p>Ovaj članak istražuje proces obnove zajednice nakon monsunske poplave u Malaziji iz aspekta usmjerenosti na zajednicu.</p> <p>Hipoteza: odgovor ljudi na proces rekonstrukcije (nakon katastrofe) možda opisuje njihovu orijentaciju (prema sebi, obitelji ili prema zajednici).</p>	<p>Ovo istraživanje uočilo je tri smjera obnove zajednice:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. samoorijentacija <p>Usmjerenost pojedinca na sebe, svoje fizičko i psihičko zdravlje u kontekstu procesa obnove nakon katastrofe.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. orijentacija na obitelj <p>O tome je li osoba orijentirana na obitelj ovisi razina volje pojedinca da pomogne drugima, prvenstveno vlastitoj obitelji.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. usmjerenost na zajednicu <p>Za ovu orijentaciju ključno je da osoba ima adekvatna znanja i vještine pružiti pomoć i podršku preživjelima, postojanje tzv. društvene rutine prije katastrofe i volja pojedinca da sudjeluje u procesu obnove svoje zajednice nakon katastrofe.</p> <p>Kojoj orijentaciji netko pripada ovisi o predanosti, prioritetima osobe, motivaciji i spremnosti pojedinca na ponašanje (djelovanje) u određenom smjeru.</p> <p>Orijentacija osobe u kontekstu oporavka nakon katastrofe ovisi o tome čemu i kome je pojedinac posvećen i što ili tko u njegovom životu ima prioritet.</p> <p>Osoba može prijeći iz jedne orijentacije u drugu ovisno o tome koliko je otporna na katastrofe i koliko je spremna prihvatiti nove promjene (novu realnost) nakon katastrofe.</p>
<p>Wang, L. R., Chen S., Chen, J. (2013) Community Resilience after Disaster in Taiwan: A Case Study of Jialan Village with the Strengths Perspective. <i>Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation</i>. 12:1-2, 84-101, DOI: 10.1080/1536710X.2013.784551</p>	<p>Istražiti otpornost zajednice u oporavku od katastrofe (tajfuna, tropske oluje) u Jialan selu u Tajvanu.</p>	<p>Do oporavka sela došlo je zahvaljujući učinkovitom korištenju i koordinaciji resursa zajednice.</p> <p>Izgradnja suradničkog odnosa između javnog i privatnog sektora bila je ključna u oporavku zajednice.</p> <p>Oporavak je ojačan vrijednostima kao što su snažan osjećaj uzajamne pomoći (zajedništva), dobro fizičko zdravlje, pozitivni stavovi i autonomija.</p> <p>Faktori rizika poput ekonomskih problema, socijalnih problema i</p>

		komunikacijskih problema u interakciji su sa zaštitnim faktorima poput društvenih, ekonomskih i institucionalnih resursa te prilagodljivosti što zahvaljujući međusobnim interakcijama zaštitnih i rizičnih faktora vodi do psihofizičkog zdravlja i zdravlja cijelog društva.
Leykin D., Lahad M., Cohen O., Goldberg A., Aharonson-Daniel L. (2013) Conjoint Community Resiliency Assessment Measure-28/10 items (CCRAM28 and CCRAM10): A self-report tool for assessing community resilience. <i>American Journal of Community Psychology</i>. 313-23. doi: 10.1007/s10464-013-9596-0	Predmet ovog istraživanja bio je prikazati i procijeniti psihometrijske značajke CCRAM alata za samoprocjenu otpornosti zajednice.	CCRAM alat identificira pet ključnih zaštitnih čimbenika funkcioniranja zajednice nakon prirodne katastrofe: <ol style="list-style-type: none"> 1. rukovodstvo (odnosi s lokalnim vodstvom, uključujući povjerenje, percepciju sposobnosti vodstva i kontinuitet uslužnosti u vrijeme krize). 2. kolektivna učinkovitost (uključenost u zajednicu, međusobno pomaganje, percipirana društvena potpora, kohezija i spremnost na intervenciju u ime općeg dobra) 3. spremnost (upoznatost obitelji i zajednice s izvanrednim situacijama, te percepcija pripremljenosti grada za izvanredne situacije) 4. privrženost mjestu (emocionalna vezanost za zajednicu, osjećaj pripadnosti, ponos na zajednicu i ideološka identifikacija sa zajednicom) 5. povjerenje u društvo (uvjerenje da se na druge članove zajednice može osloniti i spremnost na djelovanje pod pretpostavkom dobronamjernosti drugoga)
Atallah, D. G., Contreras Painemal, C., Albornoz, L., Salgado, F., Pilquil Lizama, E.. (2018) Engaging critical community resilience praxis: A qualitative study with Mapuche communities in Chile facing structural racism and disasters. <i>Journal of Community Psychology</i>.	Ispitati proces otpornosti iz autohtone perspektive istražujući učinak rasizma isprepletenog nepovoljnim okolnostima i kontinuiranim dekolonijalnim sukobima.	Pojavile su se četiri teme otpornosti: <ol style="list-style-type: none"> 1. newen (prirodna duhovna životna snaga) 2. azmapu (prasustav društvenih organizacija i plemenskih zakona koji reguliraju sve aspekte života povezane s prirodom) 3. nietun (kulturni kontinuitet i revitalizacija predstavljaju razne

<p>46: 575– 597. https://doi.org/10.1002/jco.p.21960</p>		<p>processe otpornosti i ključna autohtona znanja koja se prenose s generacije na generaciju, proces povratka vlastitoj kulturi, znanju, tradiciji, ndostojanstvu i časti u slučaju nastupanja nepovoljnih okolnosti, traumatskih događaja i/ili gubitaka)</p> <p>4. marichiweu (otpor nepovoljnim okolnostima, polaganje i zazivanje nade kao višestruki proces otpornosti)</p>
<p>Tudor, R., Maidment, J., Campbell, A., Whittaker, K. (2015) Examining the Role of Craft in Post-Earthquake Recovery: Implications for Social Work Practice. <i>The British Journal of Social Work, Volume 45, Issue suppl_1, 205-220</i> https://doi.org/10.1093/bjsw/bcv126</p>	<p>Istražiti ulogu obrta i umjetnosti u procesu oporavka pojedinca i zajednice od potresa.</p>	<p>Identificirano je pet glavnih tema:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. izrada predmeta za oporavak i iscjeljenje 2. društvena povezanost 3. učenje i stvaranje značenja (smisla) 4. davanje drugima 5. vizija za budućnost <p>Obrtništvo se koristilo za obnavljanje duha i raspoloženja i kao oblik (način) davanja doprinosa obitelji, prijateljima i zajednici.</p>
<p>Cox R. S, Perry K. M. (2011) Like a fish out of water: reconsidering disaster recovery and the role of place and social capital in community disaster resilience. <i>Am J Community Psychol.</i> 395-411. doi: 10.1007/s10464-011-9427-0.</p>	<p>Ispitati važnost mjesta, identiteta i društvenog kapitala za proces oporavka od katastrofe i otpornosti zajednice na katastrofe.</p>	<p>Uslijed prirodne katastrofe dolazi do disorijentacije stanovništva te ponovne reorijentacije. Ljudi koji su evakuirani su bili više istraumatizirani od onih koji nisu morali napustiti svoje domove. Dominantan narativ u fazi oporavka od požara kroz medije je bio prezentiran kao muški autoritaran institucionaliziran glas. Važan je bio ekonomski oporavak. Patnju se ušutkivalo i izoliralo. Ljudi koji su izgubili svoje domove i doživjeli velike značajne gubitke osjećali su se osuđeno jer se nisu uklapali u dominantni narativ koji je bio prilagođen ljudima koji su pretrpjeli manju materijalnu štetu. Postojao je preferirani tijekom oporavka u kojem je patnja individualizirana i privatizirana. Patnja je nešto preko čega je što prije trebalo osobno prijeći inače se radilo o karakternoj mani ili bolesnoj osobi. Postojala je hijerarhija u kojoj je riječ vlasti i stručnjaka bila vjerodostojnija i</p>

		<p>privilegirana u odnosu na ostatak stanovništva. Obzirom da je zajednica bila ugrožena, poremećena je i stabilnost vlastitog identiteta. Identitet stanovnika bio je vezan za zajednicu i njezinu stabilnost te kontinuitet. Mjesto kao dom služilo je stanovnicima kao značajan orijentacijski okvir. Požurivanje procesa oporavka i ponovne izgradnje zajednice dovela je do ignoriranja sociopsiholoških problema koji su zahtijevali pozornost i nepodmirenih potreba što je umanjilo razvoj dugotrajne i održive otpornosti zajednice.</p>
<p>Jones N. M., Garfin D. R., Holman E. A., Silver R.C. (2016) Media Use and Exposure to Graphic Content in the Week Following the Boston Marathon Bombings. <i>American Journal of Community Psychology</i>. doi: 10.1002/ajcp.12073.</p>	<p>Ispituju se obrasci korištenja društvenih mreža i izloženost eksplicitnom sadržaju nakon bombaških napada na Bostonskom maratonu.</p> <p>Istraživačka pitanja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tko će više vjerojatno koristiti različite vrste medija za vijesti o katastrofama? 2. Koji su medijski izvori povezani s prijenosom grafičkog sadržaja? 3. Koriste li ljudi tradicionalne i nove medije komplementarno u kontekstu katastrofe? <p>Hipoteze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Očekuje se da će veća dob biti pozitivno povezana s uporabom tradicionalnih medija, a negativno povezana s uporabom novih medija u kontekstu nakon katastrofe. 	<p>Stariji sudionici više koriste tradicionalne medije od mladih sudionika ovog istraživanja.</p> <p>Prethodne dijagnoze psihičkih poremećaja nisu značajno povezane s uporabom tradicionalnih medija niti novih medija.</p> <p>Prethodna indirektna izloženost kolektivnoj traumi putem medija je pozitivno povezana s korištenjem tradicionalnih medija.</p> <p>Prethodna direktna izloženost traumi negativno je povezana s korištenjem tradicionalnih medija.</p> <p>Sudionici iz Bostona više su sati provodili služeći se tradicionalnim medijima od sudionika iz New Yorka i nacionalnog uzorka.</p> <p>Mlađi sudionici više su koristili nove medije od starijih sudionika.</p> <p>Prethodna indirektna izloženost kolektivnoj traumi putem medija je negativno povezana s korištenjem novih medija.</p> <p>Prethodna direktna izloženost traumi pozitivno je povezana s korištenjem novih medija.</p> <p>Sudionici koji reprezentiraju nacionalni uzorak više sati provode služeći se novim medijima od sudionika iz Bostona.</p> <p>Sudionici koji su više sati gledali televiziju češće su bili izloženi uznemirujućem sadržaju od onih</p>

	<p>2. Očekuje se pozitivna povezanost između onih koji imaju dijagnosticirane psihičke poremećaje prije bombaških napada i korištenja medija povezanih s bombaškim napadom na Bostonskom maratonu.</p> <p>3. Očekuje se da je prethodno izlaganje katastrofama pozitivno povezano s korištenjem tradicionalnih i novih medija u kontekstu nakon bombaških napada.</p> <p>4. Očekuje se da je gledanje televizije, pretraživanje internetskih stranica i društvenih mreža pozitivno povezano s izloženošću eksplicitnom uznemirujućem sadržaju nakon bombaških napada.</p>	<p>sudionika koji su manje sati provodili pred televizorom.</p> <p>Televizijske i internetske vijesti bile su povezane s većom izloženošću krvavom sadržaju.</p> <p>Povezanost između korištenja tradicionalnih i novih medija nakon bombaških napada najsnažnija je u dobnoj skupini od 18 g. do 29 g. (kod mladih odraslih osoba).</p>
<p>Madsen, W., O'Mullan, C. (2016), Perceptions Of Community Resilience After Natural Disaster In A Rural Australian Town. <i>Journal of Community Psychology</i>. 44: 277-292. DOI: 10.1002/jcop.21764</p>	<p>Cilj: Istražiti i otpornost zajednice.</p> <p>Istraživačka pitanja: Što je pridonijelo otpornosti zajednice? Kako bi se mogla poboljšati otpornost zajednice?</p>	<p>Rezultati ovog istraživanja istaknuli su četiri teme povezane s otpornošću zajednice: društvena povezanost (odražava visoku razinu volonterstva i okupljanja ljudi unutar zajednice u tjednima i mjesecima nakon poplava kako bi pomogli jedni drugima, doprinosi osjećaju pripadnosti zajednici i osjećaju posjedovanja kolektivnog identiteta), optimistično prihvaćanje (osvrt na realnost nakon katastrofe uz dašak optimizma omogućila je članovima zajednice da uče iz svog iskustva), učenje tolerancije i strpljenja (kašnjenje u ponovnom uspostavljanju infrastrukture poput cesta i usluga razvija strpljenje kod članova zajednice i uči ih da imaju kontrolu nad svojim reakcijama na kašnjenja), učenje iz prošlosti za</p>

		<p>budućnost (prepoznavanje važnosti prošlosti, posebice u zapisima o povijesti grada koji se čuvaju u muzeju; prepoznavanje potrebe da se prošlost ostavi iza njih; i prepoznavanje pouka koje su događaji dali budućim generacijama. Prepoznato je da je otpornost povezana s učenjem i da zajednice koje mogu učiti iz svojih iskustava, vode evidenciju o tim iskustvima, ali se nisu zadržavale na njima. Umjesto toga, naučili su lekcije koje su ih bolje pripremile za buduće događaje.).</p> <p>Društveni kapital je ključni dio otpornosti zajednice i treba ga razviti prije nego što se dogodi prirodna katastrofa.</p>
<p>Scannell, L., Cox, R. S., Fletcher, S. (2017). Place-based loss and resilience among disaster-affected youth. <i>Journal of community psychology</i>, 45(7), 859-876.</p>	<p>Istražiti ulogu vezanosti za mjesto u iskustvu katastrofe mladih, uključujući gubitak mjesta i načine na koje je mjesto poduprlo njihov oporavak i otpornost</p>	<p>Oštećena ili promijenjena mjesta narušila su oslanjanje mladih na mjesto za aktivnosti, resurse, društvene veze, osjećaj kontinuiteta i povezanosti s prošlošću. Mjesta su davala snagu kada su nudila bijeg od kaosa nakon katastrofe, omogućavala mladima da doprinesu oporavku, podržavala fizičke i psihičke potrebe i simbolizirala snagu, obnovu ili nadu.</p>
<p>Hammad, J., Tribe, R. (2020). Social suffering and the psychological impact of structural violence and economic oppression in an ongoing conflict setting: The Gaza Strip. <i>Journal of Community Psychology</i>. 48. 10.1002/jcop.22367.</p>	<p>Istražiti utjecaj strukturalnog nasilja u obliku ekonomske opresije (siromaštvo, ograničene mogućnosti zarade) na civile koji žive pod vojnom okupacijom i blokadom u Pojasu Gaze, Palestina.</p>	<p>Nalazi otkrivaju štetne učinke strukturalnog nasilja i ekonomske opresije koji su stvorili: ljudsku nesigurnost, nisku psihološku dobrobit i kvalitetu života, egzistencijalnu, psihološku i društvenu patnju, poniženje, povrijeđeno dostojanstvo i osjećaj da je život „na čekanju“.</p>
<p>Das, A. (2020). Social Work, Disasters and Communities— Challenging the Boundaries of the Profession. <i>The British Journal of Social Work</i>. DOI: 50. 10.1093/bjsw/bcaa214.</p>	<p>Istraživanje se fokusiralo na subjektivni smisao (značenje) stvarnosti (u ovom slučaju iskustvo poplave) i verbalni opis (artikulaciju) tog značenja (smisla).</p>	<p>Dohodak, spol, političko opredjeljenje, etnička pripadnost, dob, razina obrazovanja i osnaženosti, prethodni gubici, vrste opasnosti (erozija zbog poplave, poplavljenost) i tipovi obitelji (nuklearna ili višegeneracijska) su determinante (odrednice) razine ranjivosti. Razina ranjivosti se značajno razlikuje između zajednica usprkos geografskoj blizini rijeke i gotovo homogenoj (istoj) društveno-političkoj</p>

		<p>stvarnosti. Intervencije za smanjenje siromaštva ne mogu osnažiti zajednice jer je ranjivost duboko ukorijenjena i predstavlja problem na ekonomskoj i društveno-političkoj razini.</p> <p>Tradicionalne metode socijalnog rada su kulturno nespojive s indijskim kontekstom. U praksi socijalnog rada ograničena je mogućnost spoznaje (shvaćanja, razumijevanja) razine složenosti uloge identiteta, spola, političke stvarnosti i političke nijansiranosti. Socijalni rad mora imati naglasak na prirodne katastrofe, klimatske promjene i održivi razvoj.</p>
<p>Nurmandi, A., Jovita, H. D., Mutiarin, D., Moner, Y., Nashir, H. (2019). Social capital and disasters: How does social capital shape post-disaster conditions in the Philippines?. <i>Journal of Human Behavior in the Social Environment</i>. 29. 1-17. 10.1080/10911359.2018.1556143.</p>	<p>Definirati kako društveni kapital oblikuje uvjete nakon katastrofe u zajednicama pogođenim tajfunom 2011. na Filipinima.</p>	<p>Solidarnost između pogođenih zajednica doprinijela je oporavku preživjelih. Solidarnost pogođenih zajednica dio je njihovih društvenih vrijednosti. U zajednicama se njeguje povezujući socijalni kapital. Zajednica vjeruje da se njihovim lokalnim dužnosnicima može vjerovati i da su sposobni pomoći im u vrijeme potrebe unatoč nedostacima tijekom tajfuna 2011. godine. Među članovima zajednice postoji međusobno povjerenje da se nitko neće okoristiti tuđom nesrećom (ranjivošću).</p>
<p>Ludin, S. M., Rohaizat, M., Arbon, P. (2019). The association between social cohesion and community disaster resilience: A cross-sectional study. <i>Health & Social Care in the Community</i>, 27(3), 621-631. DOI: 10.1111/hsc.12674</p>	<p>Ispitati povezanost između društvene kohezije i otpornosti zajednice na katastrofu.</p> <p>Istraživačko pitanje: Postoji li povezanost između razine otpornosti zajednica pogođenih poplavom, društvene kohezije i demografskih profila?</p>	<p>Članovi pogođene zajednice smatraju da su otpornost zajednice i indeks socijalne kohezije na visokoj razini. Vrsta stanovanja, događaj ozljede tijekom prirodne katastrofe, volontiranje u uvjetima nakon poplave i sudjelovanje u interventnim timovima značajno je povezano s percipiranom otpornošću zajednice. Uključenost u zajednicu i iskustvo prethodnih prirodnih katastrofa značajno su povezani sa društvenom kohezijom. Otpornost je umjereno, ali značajno pozitivno povezana sa društvenom kohezijom.</p> <p>Ispitanici su osjećali nedostatak povezanosti i osjećaja pripadnosti svojim zajednicama, što dokazuje činjenica da većina njih nije bila član niti je volontirala u udruzi.</p> <p>Kolektivna učinkovitost, spremnost, privrženost mjestu i socijalno povjerenje</p>

		<p>su varijable koje mogu utjecati na otpornost zajednice na katastrofe.</p> <p>Razina završenog obrazovanja značajno je pozitivno povezana s otpornošću zajednice. Životni rashodi (troškovi) značajno su povezani sa statusom društvene kohezije.</p>
<p>Islam, E., Wahab, H. B. (2020) The impact of a cyclonic disaster on coastal communities in Bangladesh: Possible community-led interventions towards sustainable disaster recovery. <i>Global Social Welfare</i>, 7(4), 339–352. doi: 10.1007/s40609-020-00181-5.</p>	<p>Istražiti učinak ciklone „Aila“ na obalnu zajednicu u Bangladešu i predložiti intervencije koje vodi zajednica prema održivom oporavku od katastrofe.</p>	<p>Cyklona je imala negativne posljedice na život u zajednici iz socioekonomske i infrastrukturne perspektive. Primjerice, nedostajalo je održivih rješenja kao odgovora na probleme poput dostupnosti pitke vode, stambenog pitanja, zapošljavanja i ograničene mogućnosti sudjelovanja u Programu oporavka od katastrofe. Nadalje, ciklona je oštetila tlo koje se koristilo za stoku i poljoprivredu. Oštećeno je ili uništeno mnogo kuća. Mnogim lokalnim stanovnicima pali su izvori prihoda (74%).</p> <p>Većina pogođenog stanovništva nije se uspjela oporaviti od štete prouzrokovane ciklonom čak niti nakon 10 godina.</p> <p>Predlažu se dvije velike intervencije kao programi vođeni od strane zajednice: Program smanjenja ranjivosti na prirodne katastrofe i Program povećavanja otpornosti zajednice i uključenosti u zajednicu. Potrebno je izraditi i provoditi politiku održivog oporavka od prirodnih katastrofa.</p>
<p>García-Ramírez, G. M., Bogen, K. W., Rodríguez-Guzmán, V. M., Nugent, N., Orchowski, L. M. (2021) #4645Boricuas: Twitter reactions to the estimates of deaths by Hurricane María in Puerto Rico. <i>Journal of Community Psychology</i>; 49: 768– 790. DOI: 10.1002/jcop.22295</p>	<p>Istražiti reakcije korisnika Twittera o procjeni smrtnih slučajeva izazvanih uraganom Maria u Portoriku. Istražiti kako su Portorikanci u usporedbi s Amerikancima na kopnu koristili hashtag #4645Boricuas kao odgovor na procjenu smrtnih slučajeva.</p>	<p>Nekoliko tema je identificirano:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. rasprave o fazama odgovora na katastrofu 2. medijska pokrivenost katastrofe 3. psihološki procesi 4. politika 5. otpornost <p>9% (N = 58) Tweetova naglasilo je kako su pojedinci procijenili, reagirali i izradili strategiju da se nose s vijestima o broju smrtnih slučajeva.</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. načini nošenja s katastrofom <p>Najpopularnijih pet Tweetova uključivalo je teme:</p>

		<ol style="list-style-type: none"> 1. politike 2. duševnog zdravlja 3. medija. <p>Tweetovi iz države Portoriko značajno su više govorili o psihološkim procesima, politici i otpornosti u usporedbi s Tweetovima iz Središnje Amerike.</p>
<p>Kulkarni, S., Bell, H., Beausoleil, J., Lein, L., Angel, R. J., & Mason, J. H. (2008). When the floods of compassion are not enough: A nation's and a city's response to the evacuees of Hurricane Katrina. <i>Smith College Studies in Social Work</i>, 78(4), 399–425. https://doi.org/10.1080/00377310802378578</p>	<p>Istražiti posljedice (učinak) poremećene sigurnosne mreže kod evakuiranog stanovništva.</p> <p>Istražiti iskustva evakuiranog stanovništva s fokusom na ulogu sustava pružanja socijalnih usluga.</p>	<p>Ranjive skupine ljudi s niskim prihodima bore se sa suočavanjem s katastrofom u kontekstu neadekvatnog većeg sustava podrške. Lokalni resursi i mogućnost odgovora na potrebe evakuiranog stanovništva su ograničeni zbog godina smanjenja broja zaposlenih, nedovoljnog financiranja i sve veće ovisnosti o nevladinim izvorima podrške.</p> <p>Preživjeli i njihove obitelji susreli su se s brojnim stresorima povezanim s njihovom evakuacijom i preseljenjem. Neki su prošli bolje od drugih. Gradske vlasti obavile su izvanredan posao spajanja različitih usluga i zadovoljavanja potreba evakuiranih osoba. Evakuirani su bili angažirani i motivirani da prikupe sredstva potrebna za stabilizaciju svojih obitelji. Međutim, čak i takvi izvanredni naponi mogu biti neadekvatni za pružanje podrške obiteljima suočenim s dugotrajnim društvenim nejednakostima, razlomljenom sigurnosnom mrežom socijalne skrbi i nekoordiniranim državnim sustavom za hitne slučajeve. Mnogi izvori stresa, traume i gubitka ostavili su negativne fizičke i psihološke posljedice na evakuirano stanovništvo što je otežalo prilagodbu na neizvjesnu budućnost. Također je tu prilagodbu otežalo siromaštvo, opresija i rasizam. Navedena iskustva su posljedica zanemarivanja fizičke i socijalne infrastrukture lokalnih zajednica.</p>
<p>Maidment, J., Tudor, R., Campbell, A., Whittaker, K. (2019). Women's place-making through craft in post-earthquake Christchurch. <i>Aotearoa</i></p>	<p>Istražiti na koje su načine žene predočile mjesta svojim ruketvorinama nakon potresa.</p>	<p>Žene su interpretirale koncept mjesta na opisne, simbolične i terapijske načine. Izrada ruketvorina je omogućila fizički prostor za članove zajednice da budu zajedno i da se ponovno uključe u svoje zajednice. Izrada ruketvorina koje</p>

<p><i>New Zealand Social Work</i>. 31(1), 17–30. DOI: 10.11157/anzswj-vol31iss1id557</p>	<p>Istražiti ulogu umjetnosti i obrta u oporavku od prirodnih katastrofa.</p>	<p>simboliziraju zajednička iskustva pružila je više od samog razgovaranja o tome („Otkrila sam da mogu <i>definirati</i> iskustvo“). Neki simboli su se ponavljali, poput zgrada, kuća i svakodnevnih aspekata fizičke okoline oštećenih ili uništenih u potresu. Rukotvorine su simbolizirale zajedničku biografiju gubitka. Rukotvorine su smjestili na vidljiva mjesta jer su „izgledale lijepo, imale terapijski i nagrađujući učinak“. Omogućeno im je da uljepšaju prostor. Neke rukotvorine su simbolizirale promjene i bile izvor nade. Grupe na kojima su se izrađivale rukotvorine su opisane kao podržavajuće i brižne, humoristične, pozitivne za žene jer su pružale osjećaj pripadanja, pružale su povjerenje, sigurnost i osjećaj normalnosti, međutim muškarcima su ovakve većinski ženske grupe bile prepreka sudjelovanju.</p>
<p>Wickes, R., Zahnow, R., Corcoran, J., & Kimpton, A. (2022). Community resilience to crime: A study of the 2011 Brisbane flood. <i>American Journal of Community Psychology</i>, 70, 379– 393. DOI: 10.1002/ajcp.12610</p>	<p>Istražiti ključne procese na razini zajednice povezane s otpornošću zajednice na kriminal prije i poslije poplave.</p>	<p>Poplavljenost nije bila povezana s promjenama u stopama imovinskog kriminala. S vremenom nastaje pozitivna i značajna povezanost između etničke raznolikosti društva, mobilnosti stanovništva, udjela stanovništva starijeg od 65 godina i povećanja stope imovinskog kriminala (općenito, prije i poslije poplave). Zajednice s nižim društvenim kapitalom i ekonomskim resursima iskusile su veći porast kriminala prije i poslije poplave. Veća mobilnost građana povezana je pozitivno s povećanom stopom imovinskog kriminala. Kako se broj problema u zajednici povećava, potencijal društva da ih prepozna i na njih odgovori se također povećava. Nema povezanosti između ozbiljnosti poplave, sposobnosti prilagodbe i imovinskog kriminala. Zajednice koje su poplavljene su imale niže razine otpornosti.</p>
<p>Binder S. B., Baker C. K., Barile J. P. (2015) <i>Rebuild or Relocate? Resilience and Postdisaster Decision-Making After Hurricane Sandy. American Journal</i></p>	<p>Istražiti odnosa između otpornosti zajednice i odluke o preseljenju u dvije teško oštećene zajednice u kojima je većina stanovnika</p>	<p>Otpornost zajednice olakšavala (ublažavala) je odnos između mjesta stanovanja i odluke o otkupu što je vodilo do suprotnih odluka u dvjema zajednicama. Kontekstualni (okolinski) čimbenici zajednice poput njezine povijesti prirodnih katastrofa, lokalne</p>

<p><i>of Community Psychology</i>. 180-96. doi: 10.1007/s10464-015-9727.</p>	<p>donijela različite odluke o tome hoće li ili ne tražiti otkup (svojih kuća od strane New Yorka koji je tu mogućnost ponudio kako bi stanovnicima olakšao proces preseljenja nakon uragana Sandy).</p>	<p>kulturološke norme i osjećaj pripadnosti mjestu objašnjavaju suprotne odluke dvaju zajednicu. Stanovnici u zajednici Oakwood Beach su bili više skloni otkupu dok su stanovnici Rockaway Park zajednice bili više skloni odbiti ponudu o otkupu svojih kuća. Obje zajednice imale su relativno visoke razine otpornosti na katastrofe, ali na različite načine što je dovelo do suprotnih odluka. Bijelci su bili manje skloni prihvatiti ponudu o otkupu svojih kuća u odnosu na ostale rase. Oakwood Beach je bio bolji u upravljanju katastrofama, više bio vezan i brinuo (<i>Connection & Caring</i>) za svoju zajednicu, imao veću percepciju transformacijskog potencijala što je dovelo do prihvaćanja otkupa u toj zajednici, ali u Rockaway Park zajednici ovo je dovelo do odbijanja ponude o otkupu kuća. Oakwood Beach ima više iskustava prirodnih katastrofa od Rockaway Park zajednice, Oakwood Beach je zajednica u tranziciji (i prije uragana). Iako su stanovnici obje zajednice opisali duboku i višegeneracijsku povezanost sa svojom zajednicom, Rockaway Park ima jači osjećaj kolektivnog identiteta. Različita percepcija stanovnika o karakteristikama otpornosti njihove zajednice vodila ih je u suprotnom smjeru u kontekstu donošenja odluke o otkupu. Odluka o otkupu jako ovisi o kontekstu (kulturnom, povijesnom i društvenom) zajednice.</p>
<p>Wicke T., Silver R. C.(2009) A community responds to collective trauma: an ecological analysis of the James Byrd murder in Jasper, Texas. <i>American Journal of Community Psychology</i>. 233-48. doi: 10.1007/s10464-009-9262-8.</p>	<p>Utvrđiti kako se zajednica promijenila u usporedbi s kontrolnom zajednicom (Centar, Teksas) u aspektima kaznenog (kriminalnog), ekonomskog, zdravstvenog, obrazovnog i socijalnog kapitala.</p>	<p>Porast je broja nasilnih zločina nakon ubojstva. Stopa zatvaranja značajno se povećala nakon događaja. Došlo je do porasta incidenata vožnje pod utjecajem alkohola nakon ubojstva, ali manje od očekivanog. Nije bilo značajnije promjene u obiteljskim razmiricama nakon zločina. Stope prodaje bile su nešto niže od očekivanih, što dokazuje blagi ekonomski učinak na stambeno tržište zajednice Jasper. Stope poreznih prihoda po glavi stanovnika nisu se mijenjale. Zabilježen je blagi pad pohađanja nastave, ali nije bio značajan. Zločin nije negativno utjecao na obrazovno ponašanje. Broj prijema u</p>

		<p>bolnicu u mjesecima nakon događaja se smanjio. Natalitet je ostao nepromijenjen. Stopa samoubojstava nije se promijenila. Broj mentalno oboljelih nakon zločina po glavi stanovnika bio je veći od očekivanog. Stopa brakova ostala je nepromijenjena. Stopa razvoda značajno je porasla nakon ubojstva. Jasna, točna i stalna komunikacija između čelnika zajednice i stanovnika Jaspera bila je važna.</p> <p>Senzacionalizam, nepoštivanje želja zajednice, netočno i neprecizno predstavljanje zajednice i negativna stigma povezana sa zajednicom Jasper bili su rezultat djelovanja medija. Važno je osvijestiti zajednicu da će mediji iskriviti karakteristike i posljedice ubojstva kako bi napravili senzaciju. Potrebno je medijima postaviti jasne granice i omogućiti im pristup točnim temeljnim podacima kako bi medije iskoristili kao svoje saveznike, a ne protivnike.</p>
--	--	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Od sveukupno 27 istraživanja (N = 27), 22 istraživanja govori o otpornosti zajednica ili o prirodnim katastrofama. Konkretnije, tih 27 istraživanja se mogu podijeliti u tri skupine: istraživanja koja tematski odgovaraju Frankenbergerovom modelu kapaciteta otpornosti (Azam i sur., 2021.; Das, 2020.; Cox i Perry, 2011.; Islam i Wahab, 2020.; Wickes i sur., 2022.; Wicke i Silver, 2009.), istraživanja koja tematski odgovaraju Norrisovom modelu kapaciteta otpornosti (Fernando, 2012.; Amir Zal, 2019.; Wang i sur., 2013.; Leykin i sur., 2013.; Atallah i sur., 2018.; Tudor i sur., 2015.; Cox i Perry, 2011.; Jones i sur., 2016.; Madsen i O'Mullan, 2016.; Scannell i sur., 2017.; Hammad i Tribe, 2020.; Nurmandi i sur., 2019.; Ludin i sur., 2019.; Garcia – Ramirez i sur., 2021.; Kulkarni i sur., 2008.; Maidment i sur., 2019.; Wickes i sur., 2022.; Binder i sur., 2015.; Wicke i Silver, 2009.) i istraživanja koja istražuju ulogu socijalnog rada u jačanju kapaciteta otpornosti zajednice (Yuefei i sur., 2019.; Hay i Pascoe, 2021.; Kranke i sur., 2020.; Rambaree i Backlund Rambaree, 2021.; Drolet i sur., 2021.).

Prema tome, rezultati istraživanja će se prikazati uzimajući u obzir model kojem tematski pripadaju.

U svim navedenim istraživanjima koja tematski pripadaju Frankenbergerovom modelu kapaciteta otpornosti (Azam i sur., 2021.; Das, 2020.; Cox i Perry, 2011.; Islam i Wahab, 2020.; Wickes i sur., 2022.; Wicke i Silver, 2009.) potvrđen je određeni učinak prirodnih katastrofa na otpornost zajednice i to u očekivanom smjeru, odnosno da ranjivost na različite rizike zajedno doprinosi ukupnoj ranjivosti na prirodne katastrofe.

Većina istraživanja (Azam i sur., 2021.; Islam i Wahab, 2020.; Wicke i Silver, 2009.) ukazuje na sljedeće značajne čimbenike ranjivosti na prirodne katastrofe: nizak socioekonomski status (npr. stanovnici na margini društva su dodatno ranjivi jer nemaju pristup državnim institucijama), niska stopa obrazovanja, niski prihodi i određene demografske karakteristike poput spola (žene su ranjivije od muškaraca pa su tako i kućanstva kojima predvode žene ranjivija na prirodne katastrofe).

U kontekstu ishoda prirodnih katastrofa utvrđeno je da požurivanje procesa oporavka umanjuje razvoj dugotrajne i održive otpornosti (Cox i Perry, 2011.). Nadalje, prirodne katastrofe negativno utječu na zdravlje, socijalni kapital, ekonomski kapital, fizički kapital (infrastrukturu) i stope kriminala.

Rezultati jednog od istraživanja (Islam i Wahab, 2020.) neočekivano pokazuju da se većina pogođenog stanovništva u srednje razvijenoj državi nije uspjela oporaviti od štete prouzrokovane prirodnom katastrofom čak niti nakon 10 godina. Također je iznenađujuće da je stopa imovinskog kriminala (krađe, prijevare) ostala nepromijenjena specifično u odnosu na poplave (Wickes i sur., 2022.), iako se primjerice broj nasilnih zločina povećao nakon iskustva kolektivne traume (ubojstva) (Wicke i Silver, 2009.). Nadalje, nakon kolektivne traume nije bilo značajnije promjene u obiteljskim razmiricama, ali stopa razvoda je značajno porasla. S jedne strane zabilježen je značajan porast stope razvoda brakova, ali s druge strane nije zabilježen značajan porast stope obiteljskog nasilja ili nasilja među supružnicima (eng. *intimate partner violence*). Također, broj prijema u bolnicu nakon kolektivne traume se smanjio, ali broj mentalno oboljelih se istovremeno značajno povećao po glavi stanovnika što može biti rezultat sveprisutne društvene stigme, ali i pokušaja mentalno oboljelih osoba da se same izliječe. Ovi rezultati se međusobno ne podudaraju jer je za očekivati da će povećana stopa obiteljskog nasilja ili nasilja među supružnicima

dovesti do povećane stope razvoda brakova. Također je za očekivati da će uslijed značajnog porasta broja mentalno oboljelih osoba, značajno porasti broj prijema u bolnicu.

Sva navedena istraživanja koja tematski djelomično ili potpuno pripadaju Norrisovom modelu kapaciteta otpornosti mogu se svrstati u četiri međusobno povezana, ali različita adaptivna kapaciteta: informacije i komunikacija (Jones i sur., 2016.; Garcia – Ramirez i sur., 2021.; Fernando, 2012.; Cox i Perry, 2011.; Wicke i Silver, 2009.), socijalni kapital (Amir – Zal, 2019.; Wang i sur., 2013.; Leykin i sur., 2013.; Madsen i O'Mullan, 2016.; Scannell i sur., 2017.; Nurmandi i sur., 2019.; Maidment i sur., 2019.; Kulkarni i sur., 2008.; Wickes i sur., 2022.; Binder i sur., 2015.), kompetencije zajednice (Wang i sur., 2013.; Leykin i sur., 2013.; Atallah i sur., 2018.; Tudor i sur., 2015.; Madsen i O'Mullan, 2016.; Nurmandi i sur., 2019.; Ludin i sur., 2019.) i ekonomski razvoj (Hammad i Tribe, 2020.; Kulkarni i sur., 2008.).

Istraživanja koja se mogu svrstati u Norrisov model kapaciteta otpornosti, konkretno u adaptivni kapacitet informacije i komunikacija (Jones i sur., 2016.; Garcia – Ramirez i sur., 2021.; Fernando, 2012.; Cox i Perry, 2011.; Wicke i Silver, 2009.), govore o novim i tradicionalnim medijima (Wicke i Silver, 2009.; Jones i sur., 2016.; Garcia – Ramirez, 2021.) te o narativima u procesu oporavka zajednice nakon prirodne katastrofe (Fernando, 2012.; Cox i Perry, 2011.).

Rezultati podgrupe istraživanja koja se bavi narativima (Fernando, 2012.; Cox i Perry, 2011.) prikazuju da postoji dominantan narativ tijekom procesa oporavka zajednice nakon prirodne katastrofe (preferirani tijekom oporavka) koji se prezentira kroz medije kao muški, autoritaran institucionaliziran glas koji je vjerodostojniji i privilegiran u odnosu na ostatak stanovništva.

Rezultati podgrupe istraživanja koja se bavi medijima unutar skupine adaptivnih kapaciteta informacije i komunikacija (Wicke i Silver, 2009.; Jones i sur., 2016.; García-Ramírez, 2021.) pokazali su da su tradicionalni mediji (gledanje televizije) i novi mediji (internet) povezani s većom izloženošću nasilnom sadržaju, prvenstveno kroz informativne emisije (vijesti). Osobe koje su više sati gledale televiziju češće su bile izložene uznemirujućem sadržaju od onih osoba koje su manje sati provodile pred

televizorom. Drugim riječima, prethodna indirektna izloženost kolektivnoj traumi putem medija je pozitivno povezana s korištenjem tradicionalnih medija.

U kontekstu novih medija rezultati su pokazali da je prethodna direktna izloženost traumi negativno povezana s korištenjem tradicionalnih medija što se može objasniti pokušajem ljudi da izbjegnu podsjetnike na traumatični događaj i da izbjegnu retraumatizaciju. Shodno tome, prethodna direktna izloženost traumi pozitivno je povezana s korištenjem novih medija (interneta) što može biti posljedica činjenice da korisnik novih medija ima više kontrole nad sadržajem kojeg će pregledavati od korisnika tradicionalnih medija (koji pasivno pregledava sadržaj koji se prikazuje na televiziji). No, ova veza vrijedi samo za slučaj kada je osoba bila direktno izložena traumi. Ako je ta izloženost bila indirektna, nije došlo do značajnijeg korištenja novih medija (Jones i sur., 2016).

Nakon prirodne katastrofe u objavama na društvenim mrežama identificirano je nekoliko tema na temelju pregledanih objava: rasprave o fazama odgovora na katastrofu, medijska pokrivenost katastrofe, psihološki procesi, politika i otpornost. 9% (N = 58) Tweetova naglasilo je kako su pojedinci procijenili, reagirali i izradili strategiju nošenja s vijestima o broju smrtnih slučajeva i s katastrofom. Najpopularnijih pet Tweetova uključivalo je teme: politike, duševnog zdravlja i medija.

Očekivani su rezultati da mlađe osobe, pogotovo 18 – 29 godina, više koriste nove medije od starijih osoba. Shodno tome, starije osobe češće koriste tradicionalne medije od mlađih osoba.

Zanimljiv je rezultat istraživanja (Jones i sur., 2016.) koji ukazuje na to da prethodne dijagnoze psihičkih poremećaja nisu značajno povezane s uporabom tradicionalnih medija niti novih medija. Također, rezultat jednog istraživanja (Garcia – Ramirez, 2021.) ukazuje na to da su Tweetovi iz države Portoriko značajno više govorili o psihološkim procesima, politici i otpornosti u usporedbi s Tweetovima iz Središnje Amerike. Nadalje, rezultati jednog istraživanja (Fernando, 2012.) pokazuju da iako su neki elementi otpornosti, poput sposobnosti prilagodbe, prevladavanja i nošenja s nepovoljnim okolnostima, emocionalne regulacije, društvene povezanosti, samopoštovanja, samoučinkovitosti (uvjerenja pojedinca u njegovu sposobnost da

djeluje na načine potrebne za postizanje određenih ciljeva) i stvaranja značenja pomoću vjere zajednički među različitim etničkim i kulturnim skupinama, drugi elementi otpornosti se razlikuju po etničkim i kulturnim skupinama. Čini se da su razlike rezultat vrste izloženosti traumi (tsunami, rat ili oboje) i rezultat različitih kultura među sudionicima. Uz individualne karakteristike i društvene čimbenike prepoznata je i duhovna (religijska) dimenzija kao komponenta otpornosti.

Od svih istraživanja koja se bave socijalnim kapitalom (Amir – Zal, 2019.; Wang i sur., 2013.; Leykin i sur., 2013.; Madsen i O'Mullan, 2016.; Scannell i sur., 2017.; Nurmandi i sur., 2019.; Maidment i sur., 2019.; Kulkarni i sur., 2008.; Wickes i sur., 2022.; Binder i sur., 2015.), većina njih (Amir – Zal, 2019.; Wang i sur., 2013.; Leykin i sur., 2013.; Madsen i O'Mullan, 2016.; Nurmandi i sur., 2019.; Wickes i sur., 2022.) govori o procesu obnove zajednice nakon prirodne katastrofe.

U svim navedenim istraživanjima potvrđeno je da tijekom procesa oporavka zajednice nakon prirodne katastrofe ovisi o društvenim vrijednostima pogođene zajednice.

Rezultati istraživanja ukazuju na sljedeće zaštitne faktore funkcioniranja zajednice nakon prirodne katastrofe: predanost obitelji, predanost zajednici, solidarnost, suradnički odnos, snažan osjećaj uzajamne pomoći (zajedništva), dobro fizičko zdravlje, pozitivni stavovi, autonomija, međusobno pomaganje, percipirana društvena potpora, upoznatost (spremnost) zajednice s izvanrednim okolnostima, kohezija, spremnost na intervenciju u ime općeg dobra, osjećaj pripadnosti, ponos na zajednicu, ideološka identifikacija sa zajednicom, nada, osjećaj kolektivnog identiteta i visoka razina društvenog kapitala pogođene zajednice. Konkretnije, rezultati istraživanja (Wickes i sur., 2022.) pokazali su da su zajednice s nižom razinom društvenog kapitala iskusile više stope kriminala prije i poslije prirodne katastrofe.

Četiri istraživanja (Leykin i sur., 2013.; Scannell i sur., 2017.; Maidment i sur., 2019.; Binder i sur., 2015.) govori o privrženosti mjestu. Zajednički rezultati ovih istraživanja pokazali su da je emocionalna vezanost za zajednicu u obliku privrženosti mjestu jedan od zaštitnih faktora funkcioniranja zajednice nakon prirodne katastrofe. Nadalje, rezultati istraživanja pokazuju da su oštećena ili promijenjena mjesta narušila oslanjanje mladih na mjesto za aktivnosti, resurse, društvene veze, osjećaj kontinuiteta i osjećaj povezanosti s prošlošću. Mjesta su davala snagu kada su nudila bijeg od kaosa

nakon katastrofe, omogućavala mladima da doprinesu oporavku, podržavala zadovoljavanje fizičkih i psihičkih potreba i simbolizirala snagu, obnovu ili nadu.

Specifični rezultat istraživanja (Maidment i sur., 2019.) o ulozi obrta u procesu oporavka žena od prirodnih katastrofa i načina predočavanja mjesta nakon katastrofe ukazuje na to da izrada rukotvorina omogućuje članovima pogođene zajednice da budu zajedno i da se ponovno uključe u svoje zajednice. Rukotvorine su simbolizirale zajedničku biografiju gubitka. Grupe na kojima su se izrađivale rukotvorine su opisane kao podržavajuće i brižne, humoristične, pozitivne za žene jer su pružale osjećaj pripadanja, pružale su povjerenje, nadu, sigurnost i osjećaj normalnosti, međutim muškarcima su ovakve većinski ženske grupe bile prepreka sudjelovanju.

Jedno je istraživanje (Kulkarni i sur., 2008.) govorilo o pružanju podrške evakuiranom stanovništvu i njihovim obiteljima i procesu prilagodbe preživjelih na neizvjesnu budućnost. Rezultati ovog specifičnog istraživanja pokazuju da iako su se gradske vlasti potrudile zadovoljiti potrebe evakuiranog stanovništva, čak i takvi izvanredni naponi mogu biti neadekvatni za pružanje podrške obiteljima suočenim s dugotrajnim društvenim nejednakostima, razlomljenom sigurnosnom mrežom i nekoordiniranim državnim sustavima. Nadalje, rezultati pokazuju da je preživjelima proces prilagodbe na neizvjesnu budućnost otežavalo siromaštvo, opresija, rasizam i mnogo izvora stresa, traume i gubitka koji su ostavili posljedice po fizičko i psihičko zdravlje preživjelih.

Neočekivani su rezultati istraživanja Bindera i suradnika (2015.) o odnosu između otpornosti zajednice i odluke o preseljenju u dvije teško oštećene zajednice nakon uragana koji prikazuju da iako su obje zajednice otporne na prirodne katastrofe, različita percepcija stanovnika o tome što čini njihovu zajednicu otpornom vodila ih je u suprotnom smjeru u kontekstu donošenja odluke o preseljenju. Članovi zajednice Oakwood Beach su u svojem procesu otpornosti nakon uragana krenuli u smjeru preseljenja i izgradnje novog života u sigurnijoj zajednici. Ovakav smjer procesa otpornosti može se objasniti činjenicom da je Oakwood Beach zajednica u tranziciji, a zajednice u tranziciji manje su otporne na prirodne katastrofe od razvijenih zajednica. Članovi zajednice Rockaway Park svoju su otpornost nakon uragana prikazali kroz napore uložene u obnovu pogođene zajednice. Presudan faktor pri donošenju odluke o

otkupu bio je osjećaj kolektivnog identiteta, odnosno jaka višegeneracijska povezanost članova sa svojom zajednicom, koja je kod zajednice koja se većinski odbila preseliti (Rockaway Park) jača nego kod zajednice koja je pristala preseliti se nakon prirodne katastrofe (Oakwood Beach). Valja napomenuti da su bijelci bili manje skloni prihvatiti ponudu o otkupu od ostalih rasa iz čega se može zaključiti da je rasna struktura pogođenih zajednica potencijalno mogla imati učinak na prihvaćanje ili odbijanje ponude o otkupu.

Odluka o preseljenju ovisi o kulturnom, povijesnom i društvenom kontekstu pogođene zajednice.

Zaključno, društveni kapital je ključni dio otpornosti zajednice i treba ga razviti prije nego što se dogodi prirodna katastrofa.

Sedam istraživanja (Wang i sur., 2013.; Leykin i sur., 2013.; Atallah i sur., 2018.; Tudor i sur., 2015.; Madsen i O'Mullan, 2016.; Nurmandi i sur., 2019.; Ludin i sur., 2019.) govori o adaptivnom kapacitetu otpornosti kojeg Norris naziva kompetencije zajednice. Sva navedena istraživanja govore o postojanju zaštitnih i rizičnih faktora koji su u međusobnoj interakciji i usmjeravaju zajednicu nakon prirodne katastrofe u smjeru otpornosti ili u smjeru ranjivosti. Rezultati ovih istraživanja navode sljedeće zaštitne faktore: učinkovito korištenje i koordinacija ekonomskih, društvenih i institucionalnih resursa zajednice, povjerljivi odnosi s lokalnim vodstvom, percepcija sposobnosti vodstva, kontinuitet uslužnosti u vrijeme krize, izrada ruketvorina, društvena povezanost, učenje i stvaranje značenja (smisla), davanje doprinosa obitelji, prijateljima i zajednici, prihvaćanje nove realnosti nakon prirodne katastrofe uz dašak optimizma omogućava zajednici da uči iz svog prethodnog iskustva, otpornost je pozitivno povezana s učenjem jer otporne zajednice uče iz svojih iskustava, vode evidenciju o tim iskustvima, ali se ne zadržavaju na njima nego nauče lekcije koje ih bolje pripremaju za buduće događaje, tolerancija, strpljenje, međusobno povjerenje članova zajednice i članova u lokalne dužnosnike, obrazovanje, kolektivna učinkovitost, spremnost, privrženost mjestu, socijalno povjerenje i društvena kohezija. Naime, rezultati jednog istraživanja (Ludin i sur., 2019.) pokazuju da je otpornost umjereno, ali značajno pozitivno povezana sa društvenom kohezijom, a uključenost u

zajednicu i iskustvo prethodnih prirodnih katastrofa značajno su pozitivno povezani s društvenom kohezijom.

Rezultati jednog istraživanja (Wang i sur., 2013.) spominju nekoliko rizičnih čimbenika i to ovim redom: ekonomski, socijalni i komunikacijski problemi.

Specifičan je rezultat istraživanja (Atallah i sur., 2018.) koji ispituje proces otpornosti iz autohtone perspektive, a identificira četiri teme otpornosti: *newen* što označava prirodnu duhovnu životnu snagu, drugim riječima, njihova snaga je uzajamna (snagu crpe iz međusobnog pomaganja), svoj život žive u harmoniji s majkom prirodom i svojom lokalnom zajednicom, „*azmapu*“ označava prasustav društvenih organizacija i plemenitih zakona koji regulira sve aspekte života povezane s prirodom čija je svrha održavanje ravnoteže, „*nietun*“ označava povratak vlastitoj kulturi, običajima, tradiciji, dostojanstvu i časti u slučaju nastupanja nepovoljnih okolnosti, traumatskih događaja ili gubitaka, ova znanja prenose se s generacije na generaciju i „*marichiweu*“ što označava pružanje otpora nepovoljnim okolnostima te polaganje i zazivanje nade iz koje autohtono stanovništvo crpi svoju otpornost.

Od ukupno 27 istraživanja, samo tri (Wickes i sur., 2022.; Hammad i Tribe, 2020.; Kulkarni i sur., 2008.) govore o ekonomskom razvoju kao čimbeniku otpornosti ili ranjivosti. Rezultati tih istraživanja pokazali su da ekonomski status igra veliku ulogu u tome hoće li se stanovništvo pogođene zajednice krenuti razvijati u smjeru ranjivosti ili u smjeru otpornosti. Nalazi ovih istraživanja otkrivaju brojne štetne učinke ekonomske opresije na razvoj otpornosti zajednice: više stope kriminala prije i poslije prirodne katastrofe, ljudsku nesigurnost, neadekvatan sustav podrške, ograničenu dostupnost lokalnih resursa zajednice, nisku psihološku dobrobit, nisku kvalitetu života, egzistencijalna, psihološka i društvena patnja, poniženje, povrijeđeno dostojanstvo i osjećaj da je život „na čekanju“.

Obzirom na ove nalaze, iznenađujuće je da je ovaj kapacitet otpornosti donekle zanemaren.

4. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA O ULOZI SOCIJALNOG RADA U RAZVOJU OTPORNOSTI ZAJEDNICA POGOĐENIH KATASTROFOM

U tablici 4.1. prikazana su sva istraživanja o ulozi socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom (N = 5) koja su analizirana na razini sadržaja rezultata istraživanja.

4.1. Analitička tablica sadržaja istraživanja o ulozi socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom

Referenca	Cilj / Hipoteze / Istraživačka pitanja	Rezultati kao odgovor na cilj
Yuefei W., Jun W., Hua W. (2019) 'Community-centred' as an integrated model for post-disaster social work—The case of earthquake-stricken Ludian, China, Asia. <i>Pacific Journal of Social Work and Development</i> , 29:2, 163-177, DOI: 10.1080/02185385.2019.1567379	<p>Ciljevi: istražiti kako se može postići učinkovitiji model pružanja usluga u ruralnim područjima pogođenim prirodnim katastrofama (u ovom slučaju potresom) kojima je važna tradicija;</p> <p>Olakšati istraživanje pružanja socijalnih usluga nakon potresa u ruralnim područjima;</p> <p>Provesti akcijsku strategiju na svim razinama zajednice kako bi se olakšalo postizanje pozitivnih promjena u ruralnim tradicionalnim zajednicama pogođenim potresom</p>	<p>Dizajniran je integrirani model za podršku zajednice nakon potresa sa fokusom na samoj zajednici koji se istovremeno bavi višerazinskim teškoćama koje nastaju u zajednici. U ovom modelu zajednica je stavljena u centar pažnje. Model se sastoji od četiri dijela:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kliničko savjetovanje za mentalno zdravlje uključujući emocionalnu podršku, obiteljsku psihoterapiju (savjetovanje) i osiguranje dostupnosti različitih resursa 2. (ponovna) izgradnja odnosa između pojedinca i zajednice (vanjskog okruženja) što je postignuto različitim organiziranim aktivnostima unutar zajednice (igranje šaha, plesanje, izložbe ručnih radova) kako bi se potaknula interakcija ljudi u zajednici 3. (ponovna) izgradnja odnosa između udruga i njezinih članova kao i odnosa unutar samih udruga te međusobno povezivanje različitih organizacija i njihovih resursa kroz organiziranje zajedničkih sastanaka da se riješe specifični problemi i zadovolje novonastale potrebe 4. na široj socio-kulturalno-ekonomskoj razini razvijeni su

		<p>projekti kojima se povezuju središnji dijelovi zajednice s rubnim dijelovima zajednice, stanovnike se informira o potrebama preživjelih i o rekonstrukciji nakon potresa, održavaju se grupne diskusije s ciljem promicanja međusobne komunikacije članova zajednice i osvježavanja njihovih pozitivnih sjećanja, pružanje usluga za razvoj i olakšavanje uzdržavanja stanovnika zajednice i promociju održivog razvoja.</p> <p>Integracijom višerazinskih i višeciljanih intervencija, socijalni radnici maksimizirali su učinkovitost pruženih usluga i dostupnih resursa.</p>
<p>Hay, K., Pascoe, K. M. (2021). Social workers and disaster management: an Aotearoa New Zealand perspective. <i>The British Journal of Social Work</i>, 51(5), 1531-1550. DOI: 10.1093/bjsw/bcab127</p>	<p>Cilj: istražiti ulogu (iskustvo) registriranih socijalnih radnika u Aotearoa, Novi Zeland u upravljanju katastrofama. U članku se ističu perspektive šest stručnjaka za upravljanje katastrofama o ulozi socijalnih radnika u upravljanju katastrofama.</p> <p>Istraživačko pitanje:</p> <p>Kako su registrirani socijalni radnici bili profesionalno uključeni u upravljanje katastrofama u posljednjih 10 godina u Novom Zelandu?</p>	<p>Uloge socijalnih radnika u upravljanju katastrofama svode se na četiri kategorije: smanjenje rizika, pripremljenost na prirodnu katastrofu, odgovor na prirodnu katastrofu i oporavak od prirodne katastrofe.</p> <p>Stručnjaci za upravljanje katastrofama imali su ograničeno znanje o tome što socijalni radnici točno rade u okolnostima prirodne katastrofe. Njihovo znanje uvelike je ovisilo o osobnim poznanstvima sa socijalnim radnicima. Osobito su općeniti bili stručnjaci iz Vladinog sektora o tome što i gdje socijalni radnici rade. Unatoč ograničenom razumijevanju uloge socijalnog rada, općenito je mišljenje da bi vještine socijalnih radnika bile od značajne vrijednosti pri upravljanju katastrofama (npr. empatija, iskustvo rada s rastresenim ljudima, učinkovita komunikacija, „osjećaj ugone“ radeći u okolnostima prirodne katastrofe). Sudionici su fokusirani na kategorije odgovora na i oporavka od prirodne katastrofe pri opisivanju socijalnog rada. Ovaj rezultat naglašava slabo razumijevanje obrazovanja socijalnih radnika (od strane stručnjaka za upravljanje katastrofama). Ponovo su sudionici iz Vladinog sektora malo cijenili široki spektar vještina socijalnih</p>

		radnika. Sudionici su prepoznali da upravljanje katastrofama mora biti više naglašeno pri obrazovanju socijalnih radnika kako bi oni mogli biti učinkovitiji u praksi. Općenito prevladava negativan stav o socijalnim radnicima što može značiti da će u budućnosti ljudi rjeđe prihvaćati njihovu pomoć u slučaju prirodne katastrofe. Unatoč ograničenom znanju, sudionici su podržavali inkluzivniju ulogu socijalnog rada u sferi upravljanja katastrofama.
Kranke D., Der-Martirosian C., Hovsepien S., Mudoh Y., Gin J., Weiss E. L., Dobalian A. (2020) Social Workers Being Effective in Disaster Settings. <i>Social Work Public Health</i> . 2020 Oct 1;35(8):664-668. doi: 10.1080/19371918.2020.1820928.	Istražiti učinkovitost socijalnih radnika u uvjetima prirodne katastrofe.	Osam sudionika socijalnih radnika koji su iskusili uragan predlažu slijedeću praksu tijekom prirodnih katastrofa: prilagodbu na nove uloge, međusobnu suradnju i organizacijsku podršku te prakticiranje brige o sebi. Potreban je veći naglasak na pružanje usluga u uvjetima prirodne katastrofe pri obrazovanju socijalnih radnika.
Rambaree, K., Backlund Rambaree K. (2021) 'Out of the Frying Pan into the Fire': Mauritian Social Workers' Perspectives on Disaster Governance in Mauritius. <i>The British Journal of Social Work</i> , Volume 51, Issue 5 1585–1604, DOI: 10.1093/bjsw/bcab102	Istražiti perspektive socijalnih radnika Mauricijusa (države u Africi) o upravljanju katastrofama u vezi s COVID – 19 i izljevom nafte uzrokovanog brodolomom. Kakve su perspektive sudionika istraživanja o strukturama i mehanizmima socijalnog rada u katastrofama? Koji čimbenici utječu na upravljanje katastrofama na Mauricijusu?	Nedostaje organiziranih struktura i mehanizama za socijalni rad u vrijeme prirodnih katastrofa. Potrebno je promovirati načelo dobre vladavine prilikom odgovora na prirodnu katastrofu u državi Mauricijus. Čimbenici koji utječu na upravljanje katastrofama: odgovor na prirodnu katastrofu, vladavina prava, transparentnost i preuzimanje odgovornosti. U državi Mauricijus postoji manjak informacija i koordinacije tijekom početne faze COVID – 19 i izljeva nafte, manjak vodstva, strah, neizvjesnost, panika, loša organizacija, manjak protokola za postupanje u vrijeme prirodnih katastrofa, manjak povjerenja javnosti u institucije, manjak transparentnosti, nesposobnost Vlade da odgovori na katastrofu. Mauricijus mora imati Nacionalno vijeće za socijalni rad zbog boljeg predstavljanja (prikazivanja) socijalnih radnika.
L. Drolet, J., Lewin, B., Pinches, A. (2021) Social Work Practitioners and Human Service Professionals in the 2016 Alberta (Canada) Wildfires:	Identificirati uloge i odgovornosti socijalnih radnika i stručnjaka za pružanje usluga ljudima (Human Service	Identificirane su četiri teme u kojima su sudionici vidjeli uloge socijalnih radnika: 1. socijalni rad tijekom prirodnih katastrofa

<p>Roles and Contributions. <i>The British Journal of Social Work, Volume 51, Issue 5.</i> 1663–1679. DOI: 10.1093/bjsw/bcab141</p>	<p>Professionals) u kontekstu šumskih požara u Fort McMurrayu, AB, Kanada.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 2. uloga socijalnog rada u upravljanju katastrofama 3. izgradnja kapaciteta 4. zagovaranje prava, briga za opću dobrobit i briga o sebi <p>Uloge i odgovornosti socijalnih radnika uključuju pružanje kliničkih usluga, zagovaranje prava, razvoj zajednice, nadzor (supervizija), upravljanje i vodstvo, razvoj, provedbu i evaluaciju socijalne politike i istraživanja.</p> <p>Nalazi ovog istraživanja pokazuju da su katastrofe višeslojne i imaju dugoročne učinke koji se sudaraju s drugim društvenim, ekonomskim, zdravstvenim i okolišnim izazovima tijekom faze oporavka od katastrofe.</p>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Od sveukupno 27 istraživanja, njih 5 (Yuefei i sur., 2019.; Hay i Pascoe, 2021.; Kranke i sur., 2020.; Rambaree i Backlund Rambaree, 2021.; Drolet i sur., 2021.) se bavi istraživanjem uloge socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica. Teme koje su najviše zastupljene u rezultatima ovih istraživanja su uloge i intervencije socijalnih radnika na razini zajednica nakon prirodne katastrofe isprepletene s osvrtom na obrazovanje socijalnih radnika.

Nalazi ovih istraživanja ukazuju na sljedeće uloge i intervencije u praksi socijalnog rada:

- kliničko savjetovanje za mentalno zdravlje,
- emocionalna podrška,
- obiteljska psihoterapija (savjetovanje),
- osiguranje dostupnosti različitih resursa,
- (ponovna) izgradnja odnosa između pojedinca i zajednice (vanjskog okruženja) kroz različite organizirane aktivnosti unutar zajednice (igranje šaha, plesanje, izložbe ručnih radova) kako bi se potaknula interakcija članova zajednice,
- (ponovna) izgradnja odnosa između udruga, njezinih članova i zajednice,
- međusobno povezivanje različitih organizacija i njihovih resursa,

- provođenje projekata kojima se povezuju središnji dijelovi zajednice s rubnim dijelovima zajednice,
- informiranje članova pogođene zajednice,
- održavanje grupnih diskusija s ciljem promicanja međusobne komunikacije članova pogođene zajednice i osvježavanja njihovih pozitivnih sjećanja,
- pružanje socijalnih usluga,
- pružanje novčanih naknada
- olakšavanje članovima pogođene zajednice vlastito uzdržavanje,
- promocija održivog razvoja,
- smanjenje rizika,
- pripremljenost na prirodnu katastrofu,
- odgovor na prirodnu katastrofu,
- oporavak od prirodne katastrofe,
- prilagodba na nove uloge i međusobnu suradnju civilnog društva, javnog sektora i privatnog sektora,
- prakticiranje brige o sebi,
- transparentnost i
- preuzimanje odgovornosti.

Integracijom višerazinskih i višeciljanih intervencija, socijalni radnici mogu maksimizirati učinkovitost pruženih usluga i dostupnih resursa.

Nekoliko istraživanja (Hay i Pascoe, 2021.; Kranke i sur., 2020.) se u svojim nalazima osvrće na obrazovanje socijalnih radnika. Zajednički rezultati tih istraživanja naglašavaju da u programu obrazovanja studenata socijalnog rada treba više biti zastupljeno upravljanje prirodnim katastrofama i pružanje socijalnih usluga u uvjetima prirodnih katastrofa.

Jedno istraživanje (Rambaree i Backlund Rambaree, 2022.) ispituje perspektivu socijalnih radnika u kontekstu višestrukih kriza, konkretno pandemije koronavirusom i izlivanja nafte. Nalazi ovog istraživanja pokazuju da u afričkoj državi Mauricijusu nedostaje organiziranih struktura i mehanizama za socijalni rad u vrijeme prirodnih katastrofa. Naime, u državi Mauricijus postoji manjak informacija i koordinacije tijekom početne faze COVID – 19 i izljeva nafte, manjak vodstva, strah, neizvjesnost,

panika, loša organizacija, manjak protokola za postupanje u vrijeme prirodnih katastrofa, manjak povjerenja javnosti u institucije, manjak transparentnosti i nesposobnost Vlade da odgovori na katastrofu.

Dva istraživanja (Drolet i sur., 2021.; Hay i Pascoe, 2021.) ispituju percepciju javnosti o ulogama socijalnog rada u uvjetima prirodnih katastrofa. Nalazi ovih istraživanja pokazali su da iako javnost ima ograničeno razumijevanje procesa obrazovanja socijalnih radnika, ona podržava inkluzivniju ulogu socijalnog rada u sferi upravljanja katastrofama.

Neočekivani su nalazi istraživanja (Hay i Pasco, 2021.) koji su otkrili da će zbog negativnog stava prema socijalnim radnicima javnost rjeđe prihvaćati njihovu pomoć u slučaju prirodne katastrofe. Također su neočekivani nalazi istog istraživanja koji su pokazali da lokalna Vlada (konkretno u Novom Zelandu) ne zna što rade socijalni radnici, gdje su socijalni radnici zaposleni (odnosno, na ova pitanja odgovaraju vrlo općenito) niti ne cijeni njihov širok spektar vještina.

Zaključno, potrebno je ulagati u unaprjeđenje obrazovanja socijalnih radnika, ali i u poboljšanje javnog mnijenja o struci socijalnog rada.

5. ANALIZA METODOLOŠKE PRAKSE U ISTRAŽIVANJIMA OTPORNOSTI ZAJEDNICE

U tablici 5.1. prikazana su sva istraživanja (N = 22) o otpornosti zajednica i sva istraživanja o ulozi socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom (N = 5) koja su analizirana na razini metodološke prakse.

Tablica 5.1. Analitička tablica metodološke prakse

Referenca	Cilj / Hipoteze / Istraživačka pitanja	Metodološki pristup i način prikupljanja podataka	Uzorak
<p>Yuefei W., Jun W., Hua W. (2019) ‘Community-centred’ as an integrated model for post-disaster social work—The case of earthquake-stricken Ludian, China, Asia. <i>Pacific Journal of Social Work and Development</i>, 29:2, 163-177, DOI: 10.1080/02185385.2019.1567379</p>	<p>Ciljevi: istražiti kako se može postići učinkovitiji model pružanja usluga u ruralnim područjima pogođenim prirodnim katastrofama (potresom) kojima je važna tradicija;</p> <p>Olakšati istraživanje pružanja socijalnih usluga nakon potresa u ruralnim područjima;</p> <p>Provesti akcijsku strategiju na svim razinama zajednice kako bi se olakšalo postizanje pozitivnih promjena u ruralnim tradicionalnim zajednicama</p>	<p>2014. godine MUP (kineski) koordinirao je osnivanje državne grupe za podršku stanovnicima pogođenih područja koja se sastojala od pet grupa socijalnih radnika. Svaka grupa poslana je na teren na jedan dio pogođenog područja. Jedan od grupa socijalnih radnika poslan je u Hui gdje je u toj zajednici proveo istraživački projekt s fokusom na pružanje i dostupnost usluga zajednici nakon potresa.</p> <p>- kvalitativno istraživanje</p> <p>- direktne intervencije</p> <p>- detaljni intervjui</p>	<p>Istraživanje je provedeno u zajednici Hui u Kini, jednom od najvećih naselja gdje su se preživjeli preselili nakon potresa. Radi se o ukupno 2256 seljaka iz 416 potresom pogođenih šatora i 528 kućanstava.</p>

	pogođenim potresom.	- opažanja Socijalni radnici također su distribuirali zajednici upitnike dizajnirane da istraže uključenost socijalnih radnika i probleme s kojima su se susreli pri praksiranju modela fokusiranog na zajednicu.	
Fernando G. A. (2012.) Bloodied but unbowed: resilience examined in a South asian community. American Journal of Orthopsychiatry. 82(3):367-75. doi: 10.1111/j.1939-0025.2012.01163.	Cilj ovog istraživanja je istražiti konstrukt otpornosti u zajednici koja je iskusila dugotrajne teške nesreće (oružani sukobi prije 25 g. i tsunami 2004. g.).	Etičko odobrenje: Američko psihološko udruženje (2002.) i Institucionalni odbor za reviziju. Fokus grupe održane su na domaćem jeziku i u lokalnoj zajednici poznatoj sudionicima. Fokus grupe vodili su koordinator projekta i asistent, obojica tečni u nacionalnim jezicima na kojima su se provodile fokus grupe. Dobiven je informirani pisani pristanak od sudionika. Voditelj fokus grupe je s asistentom fokus grupi postavio 5 pitanja koja su potaknula raspravu o temama / indikatorima otpornosti zajednice. Svaka	Odrasle osobe u Šri Lanki (63% žene) iz nekoliko dijelova Šri Lanke. Dob sudionika varira od 21 do 62 g. (prosjeak 38 g., SD =12,3). Uzorak je reprezentativan i uključuje sve tri etničke grupe Šri Lanke (Tamili, Muslimani i Sinhalese). Socioekonomski status uzorka je nizak (70%) ili srednje nizak (19,6%). Prosjeak godina provedenih u obrazovanju je 10,8 (SD = 4,0). Otprilike 50% uzorka iskusilo je tsunami i/ili oružane sukobe, a ostalih 50% iskusilo je probleme povezane s niskim prihodima. Uzorak je sadržavao različite mikrosisteme,

		<p>diskusija u jednoj fokus grupi trajala je oko 1.5h. Nakon završetka, sudionici su dobili novčanu naknadu i paket za njegu (sudionici nisu bili svjesni nagrada pri odlučivanju o sudjelovanju u istraživanju). Uz dozvolu svih sudionika, diskusije u fokus grupama su snimane, transkribirane i prevedene na engleski jezik te potom analizirane obzirom na teme povezane s otpornošću.</p>	<p>mezosisteme i makrosisteme (po uzoru na Bronfenbrennerov u ekosistemsku teoriju). 51 sudionik podijeljen je u 6 fokus grupa koje predstavljaju tri (od devet) provincija (istočnu, sjevernozapadnu i sjeverno-središnju) i 4 (od 25) okruga. Iako se za istraživanje javilo značajno više žena od muškaraca, sveukupno su tijekom fokus grupa 55% vremena govorile žene, a 45% muškarci. Sudionici fokus grupa dolaze iz što je više moguće različitih dijelova Šri Lanke kako bi se osigurala validna reprezentacija sve tri etničkokulturološke skupine.</p>
<p>Azam, G., Huda, M., Bhuiyan, M. A. H., Mohinuzzaman, M., Bodrud – Doza, M., Didar-Ul Islam, S. M. (2021.) Climate Change and Natural Hazards Vulnerability of Char Land (Bar Land) Communities of Bangladesh:</p>	<p>Istražiti stupanj ranjivosti i prilagodljivosti prirodnim opasnostima u ruralnim zajednicama Bangladeša</p>	<p>Indeks ugroženost sredstava za život (Livelihood Vulnerability Index, LVI). Anketni upitnici, fokus grupe, relevantna znanstvena literatura, terenski rad, rasprava,</p>	<p>297 kućanstava iz 7 (od ukupno 12) naselja</p>

<p>Application of the Livelihood Vulnerability Index (LVI). <i>Global Social Welfare</i> 8, 93–105. doi: 10.1007/s40609-019-00148-1</p>		<p>opažanja i procjena okoline i lokalnih stanovnika te prikupljanja sekundarnih izvora podataka. Radi se o kvantitativnom i kvalitativnom istraživanju. Podaci su integrirani korištenjem kompozitnog indeksa.</p>	
<p>Amir Zal, W. (2019). Community reconstruction orientation by victims of the disaster of a post-monsoon flood in Malaysia. <i>International Social Work</i>, 62(2), 829–848. doi: 10.1177/0020872817746224</p>	<p>Ovaj članak istražuje usmjerenost žrtava na rekonstrukciju i obnovu zajednice nakon monsunske poplave u Malaziji.</p>	<p>Studija slučaja, namjerni uzorak, nestrukturirani intervju, pristup usmjeren na sudionike, terenski rad, opažanje stvarnosti u kojoj se zajednica nalazi zbog vjerodostojnije interpretacije situacije poput truda kojeg članovi zajednice ulažu u obnovu. Namjerni uzorak je odabran kako bi istraživači dobili točne i nepristrane podatke. Kriteriji su bili: lokalni stanovnik, glava kuće i iskustvo poplave na istoj lokaciji. Svaki intervju je sniman, transkribiran i analiziran uz pomoć QSR Nvivo. QSR Nvivo je računalni</p>	<p>Devet žrtava poplave po principu zasićenosti kako bi se omogućila maksimalna heterogenost uzorka (različite vrijednosti i različita prošlost).</p>

		<p>softver za kvalitativnu analizu podataka.</p> <p>Istraživači su promatrali sudionike sudjelujući s njima u naporima da obnove zajednicu. Podaci su prikupljeni tijekom pet dana dok su istraživači boravili u privremenom skloništu uz dopuštenje lokalnog vođe. Istraživač je živio s još troje žrtava poplava. Sve što je istraživač opazio je dokumentirao u svojim terenskim bilješkama koje su također unesene u softver za kvalitativnu analizu podataka i analizirane odvojeno od intervjua. Podaci intervjua i terenskih bilježaka međusobno su se nadopunjavali.</p>	
<p>Wang, L. R., Chen S., Chen, J. (2013) Community Resilience after Disaster in Taiwan: A Case Study of Jialan Village with the Strengths Perspective. Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation. 12:1-2, 84-101, DOI:</p>	<p>Istražiti otpornost zajednice u oporavku od katastrofe (tajfuna, tropske oluje) u Jialan selu u Tajvanu.</p>	<p>Dubinski intervjui, analiza sekundarne literature, provedba fokus grupa. Polustrukturirani upitnik olakšao je provedbu intervjua i fokus grupa.</p>	<p>Političari i donositelji raznih planova i programa, socijalni radnici, koordinatori resursa i vođe (predstavnici) lokalnih autohtonih zajednica</p>

<p>10.1080/1536710X.2013.784551</p>			<p>Formirane su dvije različite fokus grupe. Prvu grupu čine lokalni stanovnici. Drugu grupu čine članovi Vladinih odjela.</p> <p>U fokus grupama sudjelovao je ukupno 21 sudionik.</p> <p>Individualni intervjui s osam ključnih informatora.</p>
<p>Leykin D., Lahad M., Cohen O., Goldberg A., Aharonson-Daniel L. (2013) Conjoint Community Resiliency Assessment Measure-28/10 items (CCRAM28 and CCRAM10): A self-report tool for assessing community resilience. <i>American Journal of Community Psychology</i>. 313-23. doi: 10.1007/s10464-013-9596-0</p>	<p>Predmet ovog istraživanja bio je prikazati i procijeniti psihometrijske značajke CCRAM alata za samoprocjenu otpornosti zajednice.</p>	<p>Upitnik o demografskim karakteristikama i informiranosti o izvanrednim stanjima.</p> <p>Samoprocjena otpornosti zajednice koristeći CCRAM alat.</p> <p>Podaci su podvrgnuti eksplorativnoj i potvrdnoj faktorskoj analizi kao i statističkoj analizi.</p>	<p>1052 članova iste zajednice</p>
<p>Atallah, D. G., Contreras Painemal, C., Albornoz, L., Salgado, F., Pilquil Lizama, E.. (2018) Engaging critical community resilience praxis: A qualitative study with Mapuche communities in Chile facing structural racism and disasters. <i>Journal of Community</i></p>	<p>Ispitati proces otpornosti iz autohtone perspektive istražujući učinak rasizma isprepletenog nepovoljnim okolnostima i kontinuiranim dekolonijalnim sukobima.</p>	<p>Dijalog, teorijski alati temeljeni na kritičkoj teoriji rase, dekolonijalne kvalitativne metode, situacijska analiza, participativni pristup koji angažira zajednicu, kvalitativni dubinski</p>	<p>10 autohtonih sudionika iz Mapuche zajednice izabranih postupkom umrežavanja temeljenog na zajednici, prigodni uzorak. Dobiven je informirani pristanak.</p>

<p><i>Psychology</i>. 46: 575–597. https://doi.org/10.1002/jcop.21960</p>		<p>polustrukturirani intervjui. etnografsko promatranje, bilješke istraživača, rasprave istraživača na terenu. Intervjui su trajali po 1 – 2 sata i odrađeni su uživo na različitim lokacijama ovisno o želji pojedinog sudionika. Intervjui su snimani, transkribirani, prevedeni i analizirani uz pomoć jezičnog tumača i prevoditelja.</p>	
<p>Tudor, R., Maidment, J., Campbell, A., Whittaker, K. (2015) Examining the Role of Craft in Post-Earthquake Recovery: Implications for Social Work Practice. <i>The British Journal of Social Work, Volume 45, Issue suppl_1, 205-220</i> https://doi.org/10.1093/bjsw/bcv126</p>	<p>Istražiti ulogu obrta i umjetnosti u procesu oporavka pojedinca i zajednice od potresa.</p>	<p>Kvalitativno istraživanje. Provedeni su intervjui, fotografirani su radovi (uz dopuštenje autora). Provedeno je 9 intervjua s 8 žena i jednim muškarcem i pet fokus grupa. Intervjui su snimani, transkribirani i analizirani.</p>	<p>Osam žena i jedan muškarac sudjelovali su u intervjuiima (svaki sudionik sudjelovao je u po jednom intervjuu). Sudionici fokus grupa su svi osim jednog bile žene. Ukupan broj sudionika je 32 u dobi od 35 g. do 80 g. života. Većina sudionika bila je između 40 g. i 65. g. starosti. Namjerni uzorak.</p>
<p>Cox R. S, Perry K. M. (2011) Like a fish out of water: reconsidering disaster recovery and the role of place and social capital in</p>	<p>Ispitati važnost mjesta, identiteta i društvenog kapitala za proces oporavka od katastrofe i</p>	<p>Kritički višemjesni etnografski pristup koji prati objekt istraživanja u fizičkom, vremenskom i</p>	<p>Namjerni uzorak, četiri ključna informatora pomogla su sakupiti ukupno 43 sudionika iz dvije</p>

<p>community disaster resilience. <i>American Journal of Community Psychology</i>. 395-411. doi: 10.1007/s10464-011-9427-0.</p>	<p>otpornosti zajednice na katastrofe.</p>	<p>pojmovnom (konceptualnom) prostoru. Promatranje sudionika zabilježeno odmah na terenu od strane istraživača, brzinske mini analize tijekom prikupljanja podataka, izvješća lokalnih medija i intervjui o tijeku oporavka. Intervjui s pojedincima i parovima, fokus grupe, istraživači su gradili odnos kroz angažman u zajednici koju su promatrali tijekom prikupljanja podataka sa terena. Provedeno je ukupno 49 polustrukturiranih intervjua. Dvojna analiza novinskih članaka. Analizirano je 250 članaka i oglasa koji se na bilo koji način odnose na požar ili oporavak od požara. Također su analizirani i transkribirani intervjui, medijska izvješća i podaci s terena prikupljeni promatranjem (terenske bilješke istraživača).</p>	<p>zajednice. Uključeni su pojedinci, parovi i pružatelji usluga. Većina sudionika (N = 31) je u dobi od 40 g. do 60 g. starosti. Svi sudionici su punoljetni. Od onih koji su odgovorili na pitanje o svojim financijskim prihodima (N = 31) većina sudionika (N = 17) zarađuje između \$10 000 i \$60 000. Analizirano je 250 članaka.</p>
----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

<p>Jones N. M., Garfin D. R., Holman E. A., Silver R.C. (2016) Media Use and Exposure to Graphic Content in the Week Following the Boston Marathon Bombings. <i>American Journal of Community Psychology</i>. doi: 10.1002/ajcp.12073.</p>	<p>Ispituju se obrasci korištenja društvenih mreža i izloženost eksplicitnom sadržaju nakon bombaških napada na Bostonskom maratonu.</p> <p>Tko je u većem riziku od otkrivanja eksplicitnog sadržaja nakon bombaških napada na Bostonskom maratonu?</p> <p>Istraživačka pitanja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tko će više vjerojatno koristiti različite vrste medija za vijesti o katastrofama? 2. Koji su medijski izvori povezani s prijenosom grafičkog sadržaja? 3. Koriste li ljudi tradicionalne i nove medije komplementarno u kontekstu katastrofe? <p>Hipoteze:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Očekuje se da će veća dob biti pozitivno povezana s 	<p>Internetska anketa. Kućanstvima bez laptopa i/ili mogućnosti pristupa internetu dodijeljen je laptop s pristupom internetu u zamjenu za ispunjavanje internetske ankete. Kućanstvima koji imaju pristup internetu ponuđene su bodovne kartice pomoću kojih mogu kupiti robu u zamjenu za ispunjenje internetske ankete. Etičko odobrenje: Institucionalni revizijski odbor Sveučilišta u Kaliforniji, SAD.</p>	<p>Reprezentativni uzorak od 2888 sudionika.</p>
---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--------------------------------------------------

	<p>uporabom tradicionalnih medija, a negativno povezana s uporabom novih medija u kontekstu nakon katastrofe.</p> <p>2. Očekuje se pozitivna povezanost između onih koji imaju dijagnosticirane psihičke poremećaje prije bombaških napada i korištenja medija povezanih s bombaškim napadom na Bostonskom maratonu.</p> <p>3. Očekuje se da je prethodno izlaganje katastrofama pozitivno povezano s korištenjem tradicionalnih i novih medija u kontekstu nakon bombaških napada.</p> <p>4. Očekuje se da je gledanje televizije, pretraživanje internetskih stranica i društvenih mreža pozitivno povezano s izloženošću</p>		
--	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--	--

	eksplicitnom uznemirujućem sadržaju nakon bombaških napada.		
<p>Madsen, W., O'Mullan, C. (2016), Perceptions Of Community Resilience After Natural Disaster In A Rural Australian Town. <i>Journal of Community Psychology</i>. 44: 277-292. DOI: 10.1002/jcop.21764</p>	<p>Fokus ovog istraživanja je njegova prva faza: fotoglas.</p> <p>Cilj: Istražiti i izgraditi otpornost zajednice.</p> <p>Istraživačka pitanja: Što je pridonijelo otpornosti zajednice?</p> <p>Kako bi se mogla poboljšati otpornost zajednice?</p>	<p>Kvalitativno istraživanje. Participativno istraživanje temeljeno na zajednici (<i>Community Based Participatory Research</i>).</p> <p>Etičko odobrenje: Povjerenstvo za ljudsku etiku Sveučilišta u Central Queenslandu, Australija.</p> <p>Fotoglas (korištenje fotografija za izražavanje vlastitog iskustva).</p> <p>Provedene su društvene radionice pomoću fotografija (metoda fotoglas) tehnikom vođenog razgovora. Razgovori na radionicama gdje sudionici odgovaraju na pitanja povezana s odabranim fotografijama su snimani, transkribirani i analizirani.</p>	<p>Uzorak nije reprezentativan već uključuje sudionike koji su bili zainteresirani sudjelovati u istraživanju. U istraživanju je ukupno sudjelovalo 50 sudionika.</p>

<p>Scannell, L., Cox, R. S., Fletcher, S. (2017). Place-based loss and resilience among disaster-affected youth. <i>Journal of community psychology</i>, 45(7), 859-876.</p>	<p>Istražiti ulogu privrženosti mjestu u iskustvu katastrofe mladih, uključujući gubitak mjesta i načine na koje je mjesto poduprlo njihov oporavak i otpornost</p>	<p>Fotoglas (korištenje fotografija za izražavanje vlastitog iskustva kroz diskusiju i ciljane pitanja), polustrukturirani intervjui provedeni uživo. Intervjui su snimani, transkribirani i analizirani.</p>	<p>26 sudionika u dobi od 18 do 25 godina (zbog etičnosti istraživanja) koji su u vrijeme poplave živjeli u Južnoj Alberti (Kanada) ili su direktno (gubitak doma) ili indirektno (život u stradaloj zajednici) pogođeni poplavom. Jedan sudionik je imao 28 godina, ali svejedno je uključen u istraživanje. Nakon početne radionice gdje je sudjelovalo 10 mladih, nađeno je još 16 sudionika što raspon dobi povećava od 13 g. do 28 godina. Svi sudionici potpisali su informirani pristanak. Etičko odobrenje temelji se na Izjavi o etičkom ponašanju za istraživanja koja uključuju ljude.</p>
<p>Hammad, J., Tribe, R. (2020). Social suffering and the psychological impact of structural violence and economic oppression in an ongoing conflict setting: The Gaza Strip. <i>Journal of Community</i></p>	<p>Istražiti utjecaj strukturalnog nasilja u obliku ekonomske opresije (siromaštvo, ograničene mogućnosti zarade) na civile koji žive pod</p>	<p>Polustrukturirani intervjui provedeni su preko interneta na arapskom jeziku uz pomoć jezičnog tumača, intervjui su snimljeni, transkribirani na arapskom te potom</p>	<p>Sedam Palestinaca Muslimana civila sa sveučilišnom diplomom u dobi od 24 g. do 39 godina koji cijeli svoj život žive pod vojnom blokadom u Pojasu Gaze. Sudionike je</p>

<p><i>Psychology</i>. 48. 10.1002/jcop.22367.</p>	<p>vojnomo okupacijom i blokadom u Pojasu Gaze, Palestina.</p>	<p>prevedeni na engleski. Analiza je napravljena nad engleskim prijevodom intervjua. Nije bilo moguće pristupiti mjestu istraživanja jer je ono pod vojnom blokadom. Etičko odobrenje: Sveučilište u Istočnom Londonu. Korišteni su pseudonimi radi zaštite privatnosti sudionika.</p>	<p>pronašla neprofitna organizacija čije ime je sakriveno radi zaštite privatnosti sudionika.</p>
<p>Das, A. (2020). Social Work, Disasters and Communities—Challenging the Boundaries of the Profession. <i>The British Journal of Social Work</i>. DOI: 50. 10.1093/bjsw/bcaa214.</p>	<p>Istraživanje se fokusiralo na subjektivni smisao (značenje) stvarnosti (u ovom slučaju iskustvo poplave) i verbalni opis (artikulaciju) tog značenja (smisla).</p>	<p>Dubinski intervjui, promatranje, interakcija sa zajednicom.</p>	<p>Dva plemenska sela u Indiji (Kamalpur i Narayanpur).</p>
<p>Hay, K., Pascoe, K. M. (2021). Social workers and disaster management: an Aotearoa New Zealand perspective. <i>The British Journal of Social Work</i>, 51(5), 1531-1550. DOI: 10.1093/bjsw/bcab127</p>	<p>Cilj: istražiti ulogu (iskustvo) registriranih socijalnih radnika u Aotearoau, Novi Zeland u upravljanju katastrofama. U članku se ističu perspektive šest stručnjaka za upravljanje katastrofama o ulozi socijalnih radnika u upravljanju katastrofama.</p>	<p>Anketni upitnik registriranih socijalnih radnika. Polustrukturirani intervjui sa stručnjacima za upravljanje katastrofama. Kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih metoda istraživanja za dobivanje bogatih i detaljnih podataka. Pomoću provedenih</p>	<p>Namjerni uzorak za intervjue (obavezno su trenutno trebali raditi na području upravljanja katastrofama) provedene sa šest stručnjaka za upravljanje katastrofama iz ukupno pet organizacija iz Vladinog i neprofitnog sektora. Ovi sudionici nisu</p>

	<p>Istraživačko pitanje:</p> <p>Kako su registrirani socijalni radnici bili profesionalno uključeni u upravljanje katastrofama u posljednjih 10 godina u Novom Zelandu?</p>	<p>intervjua dizajniran je anketni upitnik. Intervjui su provedeni telefonski ili uživo, snimani i transkribirani te analizirani. Anketni upitnik distribuiran je putem interneta registriranim socijalnim radnicima kroz Odbor registriranih socijalnih radnika (nadzorni organ socijalnih radnika). Etičko odobrenje: Povjerenstvo za ljudsku etiku sa Sveučilišta Massey, Novi Zeland.</p>	<p>nikako bili povezani sa strukom socijalnog rada. Anketni upitnik ispunilo je ukupno 57 registriranih socijalnih radnika u dobi od 20 do 69 godina (88% u dobi od 40 do 69 godina).</p>
<p>Kranke D., Der-Martirosian C., Hovsepian S., Mudoh Y., Gin J., Weiss E. L., Dobalian A. (2020) Social Workers Being Effective in Disaster Settings. <i>Social Work Public Health</i>. 2020 Oct 1;35(8):664-668. doi: 10.1080/19371918.2020.1820928.</p>	<p>Istražiti učinkovitost socijalnih radnika u uvjetima prirodne katastrofe.</p>	<p>Kvalitativno istraživanje. Telefonski intervjui u trajanju od po sat vremena. Informirani pristanak je usmeno predan telefonski prije intervjuja. Etičko odobrenje: američko Ministarstvo veterana. Intervjui su snimani, transkribirani i analizirani. Intervjui su bili polustrukturirani s pitanjima otvorenog tipa i</p>	<p>Metoda snježne grude. Osam socijalnih radnika iz američkog Ministarstva veterana.</p>

		neutralnog rječnika.	
<p>Nurmandi, A., Jovita, H. D., Mutiarin, D., Moner, Y., Nashir, H. (2019). Social capital and disasters: How does social capital shape post-disaster conditions in the Philippines?. <i>Journal of Human Behavior in the Social Environment</i>. 29. 1-17. 10.1080/10911359.2018.1556143.</p>	<p>Definirati kako društveni kapital oblikuje uvjete nakon katastrofe u zajednicama pogođenim tajfunom 2011. na Filipinima.</p>	<p>Kvalitativno istraživanje, polustrukturirani intervjui</p>	<p>Namjerni uzorak (onih koji su aktivno djelovali u zajednici). Sveukupno 44 intervjuiranih osoba.</p> <p>30 ljudi koji su preživjeli tajfun i 14 ljudi iz Vladinog i neprofitnog sektora.</p>
<p>Ludin, S. M., Rohaizat, M., Arbon, P. (2019). The association between social cohesion and community disaster resilience: A cross-sectional study. <i>Health & Social Care in the Community</i>, 27(3), 621-631. DOI: 10.1111/hsc.12674</p>	<p>Ispitati povezanost između društvene kohezije i otpornosti zajednice na katastrofu.</p> <p>Istraživačko pitanje: Postoji li povezanost između razine otpornosti zajednica pogođenih poplavom, društvene kohezije i demografskih profila?</p>	<p>Studija presjeka. Indeks percipirane otpornosti zajednice. Bucknerov indeks kohezije. Dvodjelni anketni upitnik preveden na malazijski jezik. Prikupljeni podaci su potom analizirani. Etičko odobrenje: Etički odbor međunarodnog islamskog Sveučilišta u Malaziji. Anonimnost sudionika i privatnost podataka su osigurani. Dobiveni su informirani pristanci sudionika i vođa zajednica za provedbu istraživanja.</p>	<p>386 osoba evakuiranih zbog poplave. Sudionici su bili 54,7% žene, prosječnih prihoda (55,9%), završenog srednjoškolskog obrazovanja (81,1%), nisu bili uključeni u rad udruga (95,1%) niti u volonterske aktivnosti (91,2%), nisu bili dio interventnih službi (96,9%), neiskusni s ozljedama tijekom poplava (94%), 66% je ranije iskusilo prirodnu katastrofu. Prosječna dob iznosi 49 godina.</p>

<p>Islam, E., Wahab, H. B. (2020) The impact of a cyclonic disaster on coastal communities in Bangladesh: Possible community-led interventions towards sustainable disaster recovery. <i>Global Social Welfare</i>, 7(4), 339–352. doi: 10.1007/s40609-020-00181-5.</p>	<p>Istražiti učinak ciklone „Aila“ na obalnu zajednicu u Bangladešu i predložiti intervencije koje vodi zajednica prema održivom oporavku od katastrofe.</p>	<p>Kvantitativni podaci prikupljeni su kroz anketne upitnike provedene uživo. Mješovita metoda istraživanja. Prikupljaju se kvantitativni i kvalitativni podaci. Kvalitativni podaci prikupljeni su kroz intervju provedene uživo. Također su provedene dvije fokus grupe. Etičko odobrenje: Sveučilište Malaya u Maleziji. Svi sudionici potpisali su informirani pristanak. Nepismenim sudionicima je informirani pristanak pročitano, a potvrdili su ga svojim otiskom prsta uz potpis svjedoka.</p>	<p>230 glava kućanstava koji su dio Programa oporavka od katastrofe intervjuirano je kako bi se prikupili kvantitativni podaci, a 10 ključnih informatora intervjuirano je da se prikupe kvalitativni podaci. Fokus grupe su provedene s lokalnim Odborom za upravljanje katastrofama. Većina sudionika bili su muškog spola (54,3%) prosječne dobi od 41 godine života.</p>
<p>García-Ramírez, G. M., Bogen, K. W., Rodríguez-Guzmán, V. M., Nugent, N., Orchowski, L. M. (2021) #4645Boricuas: Twitter reactions to the estimates of deaths by Hurricane María in Puerto Rico. <i>Journal of Community Psychology</i>; 49: 768– 790. DOI: 10.1002/jcop.22295</p>	<p>Istražiti reakcije korisnika Twittera o procjeni smrtnih slučajeva izazvanih uraganom Maria u Portoriku. Istražiti kako su Portorikanci u usporedbi s Amerikancima na kopnu koristili hashtag #4645Boricuas</p>	<p>Preuzimanje Tweetova tijekom pet uzastopnih dana kada je hashtag bio viralan (u trendu) i njihova analiza. Tweetovi su morali biti na engleskom ili španjolskom jeziku, njihov sadržaj je morao biti povezan s uraganom ili s</p>	<p>630 Tweetova. Najpopularnijih pet Tweetova su zasebno analizirani.</p>

	kao odgovor na procjenu smrtnih slučajeva.	4645 smrtnih slučajeva te je morao biti preuzet od originalnog autora (ne retweet).	
Kulkarni, S., Bell, H., Beausoleil, J., Lein, L., Angel, R. J., & Mason, J. H. (2008). When the floods of compassion are not enough: A nation's and a city's response to the evacuees of Hurricane Katrina. <i>Smith College Studies in Social Work</i>, 78(4), 399–425. https://doi.org/10.1080/00377310802378578	Istražiti posljedice (učinak) poremećene sigurnosne mreže kod evakuiranog stanovništva. Istražiti iskustva evakuiranog stanovništva s fokusom na ulogu sustava pružanja socijalnih usluga.	Promatranje sudionika, intervjui s pružateljima usluga i s evakuiranim stanovništvom. Analiza bilježaka s promatranja sudionika, analiza terenskih bilježaka s provedenih intervjua i transkribiranih intervjua. Kvalitativni intervjui. Etičko odobrenje: Sveučilište u Texasu u gradu Austin.	Osam evakuiranih osoba i šest pružatelja usluga.
Maidment, J., Tudor, R., Campbell, A., Whittaker, K. (2019). Women's place-making through craft in post-earthquake Christchurch. <i>Aotearoa New Zealand Social Work</i>. 31(1), 17–30. DOI: 10.11157/anzswj-vol31iss1id557	Istražiti na koje su načine žene predočile mjesta svojim rukotvorinama nakon potresa. Istražiti ulogu umjetnosti i obrta u oporavku od prirodnih katastrofa.	Kvalitativno istraživanje, devet individualnih intervjua i pet fokus grupa.	35 sudionika, 94% žene.
Wickes, R., Zahnow, R., Corcoran, J., & Kimpton, A. (2022). Community resilience to crime: A study of the 2011 Brisbane flood. <i>American Journal of Community Psychology</i>,	Istražiti ključne procese na razini zajednice povezane s otpornošću zajednice na kriminal prije i poslije poplave.	Longitudinalno istraživanje, prikupljeni podaci iz nekoliko izvora (istraživanja kapaciteta australske zajednice putem	148 predgrađa u Brisbaneu. 43 predgrađa su poplavljena. Nasumično je odabrano u fazi prije poplave 4403 sudionika i u fazi

<p>70, 379– 393. DOI: 10.1002/ajcp.12610</p>		<p>anketnog upitnika, policije, tijela za obnovu, podataka o imovini i popisa stanovništva australskog zavoda za statistiku). Provedeni su intervjui. Ispunjavanje anketnog upitnika trajalo je prosječno 24 minute.</p>	<p>poslije poplave 4132 sudionika. Svi sudionici su punoljetni.</p>
<p>Binder S. B., Baker C. K., Barile J. P. (2015) <i>Rebuild or Relocate? Resilience and Postdisaster Decision-Making After Hurricane Sandy. American Journal of Community Psychology</i>. 180-96. doi: 10.1007/s10464-015-9727.</p>	<p>Istražiti odnosa između otpornosti zajednice i odluke o preseljenju u dvije teško oštećene zajednice u kojima je većina stanovnika donijela različite odluke o tome hoće li ili ne tražiti otkup (svojih kuća od strane New Yorka koji je tu mogućnost ponudio kako bi stanovnicima olakšao proces preseljenja nakon uragana Sandy).</p>	<p>Anketni upitnik na razini zajednice, intervju (kombinacija kvalitativnih i kvantitativnih istraživačkih metoda). Za ispuniti anketni upitnik bilo je potrebno prosječno 20 minuta. Intervjui su polustrukturirani i provedeni uživo. Također su provedeni intervjui s vođama zajednice (ključnim informatorima). Nakon svog intervjua sudionici su dobili poklon bon u iznosu od \$20.00. Intervjui su provedeni u vrijeme kada je sudionicima to odgovaralo. Pribavljen je informirani pristanak. Svi anketni upitnici</p>	<p>178 stanovnika zajednica Oakwood Beach i Rockaway Park iz radničke klase. Fokus je na 133 stanovnika koji su se odlučili za ili protiv otkupa (puni uzorak uključuje i one neodlučne stanovnike u vrijeme prikupljanja podataka). Od 133 sudionika (na kojima je fokus), 49 su muškog spola, a 84 su ženskog spola prosječne dobi od 54 godine (raspon 18 – 88 godina). Za anketni upitnik sudionici su pronađeni korištenjem metode uzorkovanja u dva koraka (odlaskom od vrata do vrata te odlaskom na</p>

		ispunjeni su uživo. Sudionici nisu kompenzirani po završetku odgovaranja na anketni upitnik.	lokalna događanja). Sudionici intervjua proizlaze iz uzorkovanja za anketni upitnik.
<p>Rambaree, K., Backlund Rambaree K. (2021) ‘Out of the Frying Pan into the Fire’: Mauritian Social Workers’ Perspectives on Disaster Governance in Mauritius. <i>The British Journal of Social Work, Volume 51, Issue 5</i> 1585–1604, DOI: 10.1093/bjsw/bcab102</p>	<p>Istražiti perspektive socijalnih radnika Mauricijusa (države u Africi) o upravljanju katastrofama u vezi s COVID – 19 i izljevom nafte uzrokovanog brodolomom.</p> <p>Kakve su perspektive sudionika istraživanja o strukturama i mehanizmima socijalnog rada u katastrofama?</p> <p>Koji čimbenici utječu na upravljanje katastrofama na Mauricijusu?</p>	<p>Podaci prikupljeni online putem, alatima za online intervjue 2020. godine. 16 online intervjua s 18 socijalnih radnika (po dva intervjua su provedena s istovremeno po dva socijalna radnika). Studija slučaja. Korištena je strategija abduktivnog istraživanja (uporaba logike pri dolasku do teorijskih objašnjenja temeljenih na empirijskim podacima). Svi intervjui provedeni su na Creole jeziku, osim jednog koji je proveden na engleskom jeziku. Država Mauricijus nema Etički odbor stoga je primjenjeno švedsko zakonodavstvo prema kojemu etičko odobrenje nije potrebno ako istraživanje ne sadrži imena niti detalje sudionika</p>	<p>18 socijalnih radnika, svi imaju sveučilišne diplome u području socijalnog rada ili srodnih društvenih znanosti (psihologije, sociologije) i svi su prakticirali socijalni rad u vrijeme prirodnih katastrofa.</p>

		koji bi ga mogli povezati s kaznenim djelom ili drugom ilegalnom radnjom. Istraživanje je pratilo opće etičke smjernice. Sudjelovanje je bilo anonimno i dobrovoljno, podaci su čuvani pod ključem, pribavljen je informirani pristanak.	
L. Drolet, J., Lewin, B., Pinches, A. (2021) Social Work Practitioners and Human Service Professionals in the 2016 Alberta (Canada) Wildfires: Roles and Contributions. <i>The British Journal of Social Work</i>, Volume 51, Issue 5. 1663–1679. DOI: 10.1093/bjsw/bcab141	Identificirati uloge i odgovornosti socijalnih radnika i stručnjaka za pružanje usluga ljudima (Human Service Professionals) u kontekstu šumskih požara u Fort McMurrayu, AB, Kanada.	Polustrukturirani dubinski intervjui (traju otprilike po 45 min.) provedeni preko interneta (Zoom) ili telefonskim putem zbog pandemije. Intervjui su snimani s dopuštenjem sudionika, pisane su terenske bilješke, transkribirani i analizirani kao i bilješke. Etičko odobrenje: Sveučilište u Calgaryju, Etički odbor za istraživanja s ljudima, svi sudionici dali su pisani informirani pristanak te su za sudjelovanje dobili poklon bon od \$20.	Namjerni uzorak zahtjevao je iskustvo u pružanju usluga tijekom požara 2016. godine. Intervjuirano je ukupno 40 socijalnih radnika i stručnjaka za pružanje usluga ljudima. Sudjelovala je 31 žena, 6 muškaraca, a troje sudionika se nije izjasnilo. Raspon dobi od 18 do 60+ godina.

<p>Wicke T., Silver R. C.(2009) A community responds to collective trauma: an ecological analysis of the James Byrd murder in Jasper, Texas. <i>American Journal of Community Psychology</i>. 233-48. doi: 10.1007/s10464-009-9262-8.</p>	<p>Utvrđiti kako se zajednica promijenila u usporedbi s kontrolnom zajednicom (Centar, Teksas) u aspektima kaznenog (kriminalnog), ekonomskog, zdravstvenog, obrazovnog i socijalnog kapitala.</p>	<p>Podaci su prikupljeni u više navrata između 1995. i 2003. godine (prije i poslije ubojstva). Napravljena je analiza prekinutog vremenskog niza. Kvantitativne i kvalitativne metode. Dubinski polustrukturirani intervjui s otvorenim tipom pitanja nadopunili su podatke iz anketnih upitnika koji su mjerili stope kriminala, ekonomski, zdravstveni, obrazovni i društveni kapital.</p>	<p>Zajednica Jasper, Teksas, a kontrolna zajednica je bila Centar, Teksas, prosječna dob 37 godina. Intervjui su provedeni s 15 ljudi poput gradonačelnika, šefa policije, šerifa, vođe manjinskih etničkih i religijskih skupina, obitelji i susjeda žrtve, između ostalih. Sudionici su bili članovi zajednice prije, tijekom i poslije kaznenog djela ubojstva.</p>
--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

5.1 Kritički osvrt na metodološku praksu

Obzirom na vrste istraživanja, 15 istraživanje je kvalitativno. Kvalitativna istraživanja su najčešće provedena polustrukturiranim intervjui i fokus grupama uživo ili putem interneta. Dva kvalitativna istraživanja koristila su metodu fotoglas: korištenje fotografija za izražavanje vlastitog iskustva kroz vođeni razgovor i ciljana pitanja.

3 istraživanja su kvantitativna i provedena anketnim upitnicima uživo, telefonski ili putem interneta koristeći nekoliko različitih instrumenata: upitnik o demografskim karakteristikama i psihometrijskim značajkama alata za samoprocjenu otpornosti zajednica, indeks percipirane otpornosti zajednice i Bucknerov indeks kohezije. Dva istraživanja provedena su isključivo preko interneta i to zbog pandemije koronavirusom ili zbog vojne blokade zajednice koja je predmet istraživanja. Sedam istraživanja kombinira kvalitativne i kvantitativne metode, najčešće intervjue i anketne upitnike. Četiri istraživanja imaju specifični istraživački pristup jer istražuju otpornost iz autohtone perspektive ili je istraživač aktivno angažiran u zajednici tijekom

promatranja i pisanja zabilješki (tijekom provedbe istraživanja). Dva istraživanja su longitudinalna, a po jedno istraživanje je obzirom na vrstu studija presjeka, sekundarna analiza sadržaja i studija slučaja. Sva istraživanja ishodila su etičko odobrenje od nadležne institucije prije provedbe. Samo je jedno istraživanje koristilo opće etičke smjernice države istraživača (Švedska), a ne države u kojoj se nalazi zajednica koja je predmet istraživanja (Mauricijus, Afrika) jer ona nije imala instituciju nadležnu za odlučivanje o etičkoj valjanosti istraživanja. Nekoliko istraživanja je provedeno uz pomoć jezičnih tumača i prevoditelja. Dio istraživanja nema naveden način uzorkovanja. Od onih koja imaju, nekoliko njih ima namjerni uzorak, a po jedno istraživanje ima uzorak snježne grude, prigodni uzorak i metodu uzorkovanja u dva koraka (odlaskom u zajednicu od vrata do vrata i odlaskom na lokalna događanja). U posljednjem istraživanju (koje koristi metodu uzorkovanja u dva koraka) sudionici intervjuja proizlaze iz uzorkovanja za anketni upitnik. Kvalitativna istraživanja imaju manje sudionika, ali su dobivene veće količine informacija i detaljnije informacije zahvaljujući (polu)otvorenim pitanjima. Sudionici istraživanja su po spolnoj strukturi većinom žene, a manjinom muškarci. U nekim istraživanjima je spolna struktura simetrična (jednaki broj muškaraca i žena). Sudionici jednog istraživanja su većinom muškarci. Obzirom na dob, svi sudionici su punoljetni, osim u jednom istraživanju (Scannell i sur.m 2017.) čiji uzorak sadrži sudionike u dobi od 13 godina. Sudionici dolaze iz zajednice koja je predmet istraživanja, iz udruga, iz Vladinog sektora ili su pružatelji javnih socijalnih usluga. Većina ispitanika je pismena, iako se informirani pristanak nepismenim sudionicima u jednom istraživanju (Islam i Wahab, 2020.) pročitao naglas, a potvrdili su ga svojim otiskom prsta i potpisom svjedoka.

6. PREPORUKE I IMPLIKACIJE ZA PRAKSU SOCIJALNOG RADA I DALJNJA ISTRAŽIVANJA

Mnogo istraživanja se baziralo na Norrisovom modelu kapaciteta otpornosti, ponajviše na društvenom kapitalu (kako zajednica može pomoći pojedinom članu) i na kompetencijama zajednice (kako članovi mogu pomoći zajednici, koje su kolektivne sposobnosti zajednice). Također se dio istraživanja osvrće na zaštitne faktore, rizične faktore i na njihovu interakciju. Svega nekoliko istraživanja identificira uloge i intervencije socijalnih radnika u slučaju nastupanja prirodne katastrofe. Najmanji broj istraživanja govori o ekonomskom razvoju pogođene zajednice kao o zaštitnom ili rizičnom činitelju procesa oporavka. Potvrđeno je da ranjivost na različite rizike zajedno doprinosi ukupnoj ranjivosti na prirodne katastrofe. Socijalni radnici mogu se fokusirati na ublažavanje ili eliminiranje rizičnih čimbenika koji su prisutni u lokalnoj zajednici na način da svoje korisnike osnažuju. Korisnike je potrebno motivirati da iskoriste sav svoj potencijal i sve dostupne resurse u zajednici jer oni čine jedan dio zaštitnih faktora koji su ključni u jačanju otpornosti. Rezultati istraživanja ukazuju na sljedeće zaštitne faktore funkcioniranja zajednice nakon prirodne katastrofe: predanost obitelji, predanost zajednici, solidarnost, suradnički odnos, snažan osjećaj uzajamne pomoći (zajedništva), dobro fizičko zdravlje, pozitivni stavovi, autonomija, međusobno pomaganje, percipirana društvena potpora, upoznatost zajednice s izvanrednim okolnostima, kohezija, spremnost na intervenciju u ime općeg dobra, osjećaj pripadnosti, ponos na zajednicu, ideološka identifikacija sa zajednicom, nada, osjećaj kolektivnog identiteta, emocionalna vezanost za zajednicu u obliku privrženosti mjestu, bavljenje umjetnošću i obrtom i visoka razina društvenog kapitala pogođene zajednice. Zaštitni i rizični faktori su u međusobnoj interakciji i usmjeravaju zajednicu nakon prirodne katastrofe u smjeru otpornosti ili u smjeru ranjivosti. Socijalni radnici ovu informaciju mogu iskoristiti na način da se u svom radu usmjere na jačanje zaštitnih čimbenika što će rezultirati olakšavanjem procesa oporavka zajednice i jačanjem otpornosti lokalne zajednice. Međutim, naponi socijalnih radnika na mikro razini nisu dovoljni u kontekstu dugotrajnih društvenih nejednakosti (siromaštvo, opresija, rasizam) s neusklađenim javnim sustavima. Ponovo je na leđima socijalnih radnika zadatak da se kontinuirano bore protiv društvenih nejednakosti te da ih ne olakšavaju (nemoralnim, nemarnim ili neetičnim postupanjem). Većina

istraživanja ukazuje na sljedeće značajne čimbenike ranjivosti na prirodne katastrofe: nizak socioekonomski status (npr. stanovnici na margini društva su dodatno ranjivi jer nemaju pristup državnim institucijama), niska stopa obrazovanja, niski prihodi i određene demografske karakteristike poput spola (žene su ranjivije od muškaraca pa su tako i kućanstva kojima predvode žene ranjivija na prirodne katastrofe). Prema tome, socijalni radnici imaju ulogu posvetiti se najranjivijim skupinama korisnika u društvu koji su u najvećem riziku u slučaju nastupanja prirodne katastrofe. U kontekstu ishoda prirodnih katastrofa, utvrđeno je da požurivanje procesa oporavka umanjuje razvoj dugotrajne i održive otpornosti. Prirodne katastrofe negativno utječu na zdravlje, socijalni kapital, ekonomski kapital, fizički kapital (infrastrukturu) i stope kriminala stoga socijalni radnici mogu u ovim područjima dati veći doprinos otpornosti zajednice na način da budu aktivniji i više prisutni, primjerice kroz educiranje javnosti putem medija, održavanja preventivnih radionica u lokalnoj zajednici, olakšavanje marginaliziranim korisnicima ponovno uključanje u društvo, usmjeravanje korisnika prema funkcionalnom životu u zajednici, povezivanje korisnika s resursima u zajednici, provedbu resocijalizacijskih programa namijenjenih korisnicima na margini društva, informiranje korisnika o njihovim pravima. Zavodi za socijalni rad mogu dati svoj doprinos jačanju otpornosti zajednice na način da kontinuirano surađuju s civilnim društvom, privatnim sektorom, ali i drugim javnim ustanovama. Postoji dominantan narativ tijekom procesa oporavka zajednice nakon prirodne katastrofe (preferirani tijekom oporavka) koji se prezentira kroz medije kao muški, autoritaran institucionaliziran glas koji je vjerodostojniji i privilegiran u odnosu na ostatak stanovništva. Fokus Vlade je na što bržem ekonomskom oporavku pogođene zajednice dok se biopsihosocijalni problemi preživjelog stanovništva sustavno zanemaruju. Ukoliko ljudi nisu u mogućnosti pratiti preferirani tijekom oporavka, smatraju se slabima i neuspješnima. U tom kontekstu socijalni radnici imaju ulogu osvijestiti lokalno političko vodstvo o štetnosti ignoriranja psihosocijalnih teškoća društva, a s druge strane socijalni radnici mogu služiti društvu na način da povezuju ranjive korisnike s formalnim sustavima pomoći i podrške. Za pretpostaviti je da će s ljudima koji su imali ovakvo iskustvo biti potrebno i individualno raditi što također pada u sferu socijalnog rada. Pri radu s korisnicima socijalni radnici imaju ulogu uzeti u obzir individualne karakteristike korisnika, društvene čimbenike,

kulturološku i religijsku (duhovnu) dimenziju korisnika. Društveni kapital je ključni dio otpornosti zajednice i potrebno ga je razviti prije nego što se dogodi prirodna katastrofa. Provedbom intervencija multidisciplinarnim pristupom socijalni radnici mogu maksimizirati učinkovitost pruženih usluga i dostupnih resursa. No, da bi socijalni radnici mogli djelovati u uvjetima katastrofa, za to moraju biti adekvatno educirani. U obrazovanju socijalnih radnika potreban je veći naglasak na socijalni rad u uvjetima prirodnih katastrofa i razvijanje obrazovanja u smjeru specijalizacije socijalnih radnika za rad u uvjetima prirodnih katastrofa, pogotovo zato jer su one u posljednjih dvadesetak godina postale svakodnevna pojava. Diplomirane socijalne radnike potrebno je stručno usavršavati u području socijalnog rada tijekom prirodnih katastrofa u skladu s dinamičnom biopsihosocijalnom okolinom koja se često i brzo mijenja. Svakako se predlaže ulaganje u formalni sustav podrške socijalnim radnicima jer to direktno utječe na učinkovitost pružanja socijalnih usluga. Obzirom na veliki značaj socioekonomskog statusa kao zaštitnog ili rizičnog čimbenika u kontekstu nepovoljnih događaja, neobično je da manjka istraživanja o ekonomskom razvoju kao kapacitetu otpornosti. Za bolje razumijevanje utjecaja ekonomskog razvoja na otpornost i oporavak, potrebno je provesti više istraživanja o tome kako ekonomski razvoj uvjetuje otpornost i oporavak zajednice nakon prirodne katastrofe. U Hrvatskoj je potrebno detaljno urediti odgovornosti i uloge socijalnih radnika tijekom rada u uvjetima prirodnih katastrofa. Za kraj, od iznimne je važnosti ulagati u poboljšanje javnog mnijenja o struci socijalnog rada obzirom na ograničeno shvaćanje javnosti o ulozi socijalnog rada tijekom prirodnih katastrofa koje utječe na to hoće li javnost prihvatiti pomoć socijalnih radnika kada se dogodi prirodna katastrofa. Iako se čini kako je u hrvatskom kontekstu potrebno uložiti još puno truda, vremena i volje za adekvatan nastavak razvoja profesije socijalnog rada, utješno je da su temelji profesije socijalnog rada čvrsti.

7. ZAKLJUČAK

Prirodne katastrofe mogu imati razorne posljedice na pogođene zajednice, posebno one manje razvijene. Otpornost je proces koji označava sposobnost zajednice da se nosi s nepovoljnim događajima poput prirodnih katastrofa. O kapacitetima otpornosti i mogućnosti brze mobilizacije dostupnih resursa pogođene zajednice ovisi hoće li se zajednica nakon prirodne katastrofe krenuti razvijati u smjeru ranjivosti ili u smjeru otpornosti. Nakon katastrofe, hitne službe često privuku najveću pažnju javnosti jer spašavaju preživjele. Međutim, socijalni radnici imaju jednako važnu ulogu nakon katastrofe. Socijalni radnici trebaju biti osposobljeni za rad u hitnim slučajevima i s ljudima pod stresom. Socijalni rad tijekom prirodnih katastrofa zahtijeva fleksibilnost, prilagodljivost, prisutnost, osjetljivost na ranjive skupine ljudi i različite kulture, domišljatost u korištenju pozitivnih aspekata svake situacije za olakšavanje razvoja otpornosti i olakšavanje komunikacije u zajednici. Socijalni radnici u zajednici djeluju kao katalizatori. Oni povezuju preživjele s njihovim obiteljima i prijateljima te njihove potrebe rješavaju povezivanjem korisnika s dostupnim resursima u zajednici poput nadležnih institucija. Socijalni radnici moraju biti sposobni raditi kao dio multidisciplinarnog tima. Možda najvažnije za socijalne radnike je sposobnost prepoznati kada nisu sposobni za rad. Dužni su brinuti o svojoj psihofizičkoj dobrobiti jer je ona ključna za učinkovito pružanje usluga u zajednici. Obzirom da postoji puno znanstvene literature o prirodnim katastrofama i njihovom djelovanju na ljude, važno je da se buduća istraživanja koncentriraju na otpornost kao zaseban koncept. Nedostaje kvantitativnih istraživanja u području otpornosti i komparativnih istraživanja. Postoji mjesta za napredak u razumijevanju pojedinačnih kapaciteta otpornosti koji se može ostvariti na način da se buduća istraživanja koncipiraju tako da usko istražuju pojedine kapacitete otpornosti zajednica i čimbenike pojedinih kapaciteta otpornosti zajednica iz perspektive Norrisovog modela kapaciteta otpornosti i Frankenbergerovog modela kapaciteta otpornosti. Zbog sve učestalijih prirodnih katastrofa u posljednjih dvadesetak godina, važno je aktivno nastaviti dalje ulagati i provoditi istraživanja o konceptu otpornosti, ulogama i intervencijama socijalnih radnika kao i o učinkovitosti istih.

POPIS TABLICA

Tablica 3.1. Analitička tablica sadržaja istraživanja o otpornosti zajednica	20
Tablica 4.1. Analitička tablica sadržaja istraživanja o ulozi socijalnog rada u jačanju otpornosti zajednica pogođenih katastrofom	41
Tablica 5.1. Analitička tablica metodološke prakse.....	47

LITERATURA

1. Alexander, D. (1993.). *Natural Disasters* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315859149>
2. Bell FM. Amplified injustices and mutual aid in the COVID-19 pandemic. *Qual Soc Work*. 2021 Mar;20(1-2):410–5. doi: 10.1177/1473325020973326. PMID: PMC7672310.
3. Briggs, Lynne & Roark, Molly. (2016). Personal reflections: What happens when disaster hits?. *Aotearoa New Zealand Social Work*. 25. 98. 10.11157/anzswj-vol25iss2id85.
4. Ćurčić, I., Milić Babić, M. i Šimleša, D. (2018). Zeleni socijalni rad. *Socijalne teme*, 1 (5), 11-26. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/217181>
5. Frančišković-Bilinski, S. (2022). Prirodne katastrofe u Hrvatskoj. *Liječnički vjesnik*, 144(Supp 5), 14-15.
6. Frankenberger, T., Mueller M., Spangler T., and Alexander S. October (2013.) *Community Resilience: Conceptual Framework and Measurement Feed the Future Learning Agenda*. Rockville, MD: Westat.
7. García Bazago, F., García Guardia, M.L. i Sendra García, J. (2020). Environmental discourse in natural disaster scenarios. *Economic research - Ekonomska istraživanja*, 33 (1), 3093-3107. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2019.1694425>
8. Gebhard, Kris & Hargrove, Stephanie & Chaudhry, Tahani & Buchwach, Syeda & Cattaneo, Lauren. (2022). Building strength for the long haul toward liberation: What psychology can contribute to the resilience of communities targeted by state-sanctioned violence. *American Journal of Community Psychology*. 70. 10.1002/ajcp.12596.
9. Harms, L., Boddy, J., Hickey, L., Hay, K., Alexander, M., Briggs, L., ... Hazeleger, T. (2020). Post-disaster social work research: A scoping review of the evidence for practice. *International Social Work*, 002087282090413. doi:10.1177/0020872820904135
10. Ivanović, V. (2014). Pojam krize: konceptualni i metodologijski aspekti. *Međunarodne studije*, 14(2), 10-28.

11. Knežević, M. (2013). SOCIJALNI RAD – PROFESIJA KRIZE: JE LI VRIJEME I ZA KRIZU PROFESIJE?. *Ljetopis socijalnog rada*, 20 (1), 31-50. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/104551>
12. Landau J. Communities that care for families: the LINC Model for enhancing individual, family, and community resilience. *Am J Orthopsychiatry*. 2010 Oct;80(4):516-24. doi: 10.1111/j.1939-0025.2010.01054.x. PMID: 20950292.
13. Landau J. Communities that care for families: the LINC Model for enhancing individual, family, and community resilience. *Am J Orthopsychiatry*. 2010 Oct;80(4):516-24. doi: 10.1111/j.1939-0025.2010.01054.x. PMID: 20950292.
14. Mason, R. (2011). Confronting Uncertainty: Lessons from Rural Social Work. *Australian Social Work*, 64(3), 377–394. doi:10.1080/0312407x.2011.574144
15. Norris, Fran & Stevens, Susan & Pfefferbaum, Betty & Wyche, Karen & Pfefferbaum, Rose. (2008). Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness. *American journal of community psychology*. 41. 127-50. 10.1007/s10464-007-9156-6.
16. Orit Nuttman-Shwartz, Rotem Sternberg, *Social Work in the Context of an Ongoing Security Threat: Role Description, Personal Experiences and Conceptualisation*, *The British Journal of Social Work*, Volume 47, Issue 3, April 2017, Pages 903–918, <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcw053>
17. Pattamaporn Busapathumrong (2013) Disaster Management: Vulnerability and Resilience in Disaster Recovery in Thailand, *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*, 12:1-2, 67-83, DOI: 10.1080/1536710X.2013.784176
18. Regehr, C., Roberts, A. R., & Bober, T. (2008). On the Brink of Disaster. *Journal of Social Service Research*, 34(3), 5–13. doi:10.1080/01488370802085890
19. Rowlands, Allison. (2013). Disaster Recovery Management in Australia and the Contribution of Social Work. *Journal of social work in disability & rehabilitation*. 12. 19-38. 10.1080/1536710X.2013.784173.
20. Scannell, Leila & Cox, Robin & Fletcher, Sarah & Heykoop, Cheryl. (2016). “That was the Last Time I Saw my House”: The Importance of Place

- Attachment among Children and Youth in Disaster Contexts. *American Journal of Community Psychology*. 58. 10.1002/ajcp.12069.
21. Serrano García, Irma. (2020). Resilience, Coloniality, and Sovereign Acts: The Role of Community Activism. *American Journal of Community Psychology*. 65. 10.1002/ajcp.12415.
 22. Sim, T., Yuen-Tsang Woon Ki, A., Quen, C. H., & Dong, Q. H. (2013). Rising to the occasion: Disaster social work in China. *International Social Work*, 56(4), 544–562. <https://doi.org/10.1177/0020872813481992>
 23. Social Work Degrees. (2023.) The Role of Social Work in Disaster Management. Pristupljeno 24. 1. 2023. na mrežnoj stranici <https://www.socialworkdegrees.org/the-role-of-social-work-in-disaster-management>
 24. Stewardson, A. C., & Crump, N. (2016). Reflections from the end of the Earth: Social work planning, preparation and intervention with evacuees on haemodialysis treatment following the 2011 Christchurch earthquake. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 25(2), 105–115. <https://doi.org/10.11157/anzswj-vol25iss2id86>
 25. Yuefei W., Jun W., Hua W. (2019) ‘Community-centred’ as an integrated model for post-disaster social work—The case of earthquake-stricken Ludian, China, Asia. *Pacific Journal of Social Work and Development*, 29:2, 163-177, DOI: 10.1080/02185385.2019.1567379
 26. Fernando G. A. (2012.) Bloodied but unbowed: resilience examined in a South asian community. *American Journal of Orthopsychiatry*. 82(3):367-75. doi: 10.1111/j.1939-0025.2012.01163.
 27. Azam, G., Huda, M., Bhuiyan, M. A. H., Mohinuzzaman, M., Bodrud – Doza, M., Didar-Ul Islam, S. M. (2021.) Climate Change and Natural Hazards Vulnerability of Char Land (Bar Land) Communities of Bangladesh: Application of the Livelihood Vulnerability Index (LVI). *Global Social Welfare* 8, 93–105. doi: 10.1007/s40609-019-00148-1
 28. Amir Zal, W. (2019). Community reconstruction orientation by victims of the disaster of a post-monsoon flood in Malaysia. *International Social Work*, 62(2), 829–848. doi: 10.1177/0020872817746224

29. Wang, L. R., Chen S., Chen, J. (2013) Community Resilience after Disaster in Taiwan: A Case Study of Jialan Village with the Strengths Perspective. *Journal of Social Work in Disability & Rehabilitation*. 12:1-2, 84-101, DOI: 10.1080/1536710X.2013.784551
30. Leykin D., Lahad M., Cohen O., Goldberg A., Aharonson-Daniel L. (2013) Conjoint Community Resiliency Assessment Measure-28/10 items (CCRAM28 and CCRAM10): A self-report tool for assessing community resilience. *American Journal of Community Psychology*. 313-23. doi: 10.1007/s10464-013-9596-0
31. Atallah, D. G., Contreras Painemal, C., Albornoz, L., Salgado, F., Pilquil Lizama, E.. (2018) Engaging critical community resilience praxis: A qualitative study with Mapuche communities in Chile facing structural racism and disasters. *Journal of Community Psychology*. 46: 575– 597.
<https://doi.org/10.1002/jcop.21960>
32. Tudor, R., Maidment, J., Campbell, A., Whittaker, K. (2015) Examining the Role of Craft in Post-Earthquake Recovery: Implications for Social Work Practice. *The British Journal of Social Work, Volume 45, Issue suppl_1*, 205-220 <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcv126>
33. Cox R. S, Perry K. M. (2011) Like a fish out of water: reconsidering disaster recovery and the role of place and social capital in community disaster resilience. *American Journal of Community Psychology*. 395-411. doi: 10.1007/s10464-011-9427-0.
34. Jones N. M., Garfin D. R., Holman E. A., Silver R.C. (2016) Media Use and Exposure to Graphic Content in the Week Following the Boston Marathon Bombings. *American Journal of Community Psychology*. doi: 10.1002/ajcp.12073.
35. Madsen, W., O'Mullan, C. (2016), Perceptions Of Community Resilience After Natural Disaster In A Rural Australian Town. *Journal of Community Psychology*. 44: 277-292. DOI: 10.1002/jcop.21764
36. Scannell, L., Cox, R. S., Fletcher, S. (2017). Place-based loss and resilience among disaster-affected youth. *Journal of community psychology*, 45(7), 859-876.

37. Hammad, J., Tribe, R. (2020). Social suffering and the psychological impact of structural violence and economic oppression in an ongoing conflict setting: The Gaza Strip. *Journal of Community Psychology*. 48. 10.1002/jcop.22367.
38. Das, A. (2020). Social Work, Disasters and Communities—Challenging the Boundaries of the Profession. *The British Journal of Social Work*. DOI: 50. 10.1093/bjsw/bcaa214.
39. Hay, K., Pascoe, K. M. (2021). Social workers and disaster management: an Aotearoa New Zealand perspective. *The British Journal of Social Work*, 51(5), 1531-1550. DOI: 10.1093/bjsw/bcab127
40. Kranke D., Der-Martirosian C., Hovsepian S., Mudoh Y., Gin J., Weiss E. L., Dobalian A. (2020) Social Workers Being Effective in Disaster Settings. *Social Work Public Health*. 2020 Oct 1;35(8):664-668. doi: 10.1080/19371918.2020.1820928.
41. Nurmandi, A., Jovita, H. D., Mutiarin, D., Moner, Y., Nashir, H. (2019). Social capital and disasters: How does social capital shape post-disaster conditions in the Philippines?. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*. 29. 1-17. 10.1080/10911359.2018.1556143.
42. Ludin, S. M., Rohaizat, M., Arbon, P. (2019). The association between social cohesion and community disaster resilience: A cross-sectional study. *Health & Social Care in the Community*, 27(3), 621-631. DOI: 10.1111/hsc.12674
43. Islam, E., Wahab, H. B. (2020) The impact of a cyclonic disaster on coastal communities in Bangladesh: Possible community-led interventions towards sustainable disaster recovery. *Global Social Welfare*, 7(4), 339–352. doi: 10.1007/s40609-020-00181-5.
44. García-Ramírez, G. M., Bogen, K. W., Rodríguez-Guzmán, V. M., Nugent, N., Orchowski, L. M. (2021) #4645Boricuas: Twitter reactions to the estimates of deaths by Hurricane María in Puerto Rico. *Journal of Community Psychology*; 49: 768– 790. DOI: 10.1002/jcop.22295
45. Kulkarni, S., Bell, H., Beausoleil, J., Lein, L., Angel, R. J., & Mason, J. H. (2008). When the floods of compassion are not enough: A nation's and a city's response to the evacuees of Hurricane Katrina. *Smith College Studies in Social Work*, 78(4), 399–425. <https://doi.org/10.1080/00377310802378578>

46. Maidment, J., Tudor, R., Campbell, A., Whittaker, K. (2019). Women's place-making through craft in post-earthquake Christchurch. *Aotearoa New Zealand Social Work*. 31(1), 17–30. DOI: 10.11157/anzswj-vol31iss1id5577
47. Wickes, R., Zahnow, R., Corcoran, J., & Kimpton, A. (2022). Community resilience to crime: A study of the 2011 Brisbane flood. *American Journal of Community Psychology*, 70, 379– 393. DOI: 10.1002/ajcp.12610
48. Binder S. B., Baker C. K., Barile J. P. (2015) Rebuild or Relocate? Resilience and Postdisaster Decision-Making After Hurricane Sandy. *American Journal of Community Psychology*. 180-96. doi: 10.1007/s10464-015-9727.
49. Rambaree, K., Backlund Rambaree K. (2021) 'Out of the Frying Pan into the Fire': Mauritian Social Workers' Perspectives on Disaster Governance in Mauritius. *The British Journal of Social Work, Volume 51, Issue 5* 1585–1604, DOI: [10.1093/bjsw/bcab102](https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab102)
50. L. Drolet, J., Lewin, B., Pinches, A. (2021) Social Work Practitioners and Human Service Professionals in the 2016 Alberta (Canada) Wildfires: Roles and Contributions. *The British Journal of Social Work, Volume 51, Issue 5*. 1663–1679. DOI: [10.1093/bjsw/bcab141](https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab141)
51. Wicke T., Silver R. C.(2009) A community responds to collective trauma: an ecological analysis of the James Byrd murder in Jasper, Texas. *American Journal of Community Psychology*. 233-48. doi: 10.1007/s10464-009-9262-8.